

Uitvaart
Informatie
Hulplijn

Informatieboek

Antwoord op vragen rondom
overlijden, uitvaart en nazorg

**Gratis hulp bij vragen rondom
overlijden, uitvaart en nazorg**

24 uur per dag / 7 dagen per week

 0800 - 4444 000

 info@uitvaartinformatiehulplijn.nl

 www.uitvaartinformatiehulplijn.nl

Inhoudsopgave

	Vraag	Pagina
1	Hoe regel ik mijn uitvaart? Wat zijn de mogelijkheden?	5
2	Hoelang wordt de as in het crematorium bewaard?	10
3	Wie bepaalt wat er met de as gebeurt?	10
4	Kan ik de as direct na de crematie bezoeken?	10
5	Bestaat er een keurmerk voor uitvaartondernemers?	10
6	Wat zijn de kosten van een uitvaart?	11
7	Hoe kan ik de kosten van een uitvaart verlagen?	12
8	Kan een uitvaart via internet geregeld worden?	13
9	Op welke manier kan een spreker invulling geven aan een persoonlijk levensverhaal?	14
10	Hoe kies ik een mooi rouwboeket?	15
11	Hoe stel ik een rouwkaart op?	16
12	Wat kost een rouwadvertentie en hoe stel ik die op?	17
13	Waarom moet een uitvaartkist wettelijk voldoen?	19
14	Welke kisten zijn toegestaan bij een crematie?	19
15	Wat is thanatopraxie?	21
16	Hoe kan ik mijn lichaam ter beschikking stellen aan de wetenschap?	22
17	Wie kan ik bellen bij een sterfgeval?	23
18	Hoe kan ik mij verzekeren voor mijn uitvaart?	23
19	Moet ik mijn uitvaart per se door mijn verzekeraar laten regelen?	25
20	Hoe weet u of uw uitvaartverzekering nog voldoet?	26
21	Wat zijn de voordelen van het geheel of gedeeltelijk vooruit betalen van de uitvaart?	26
22	Kan ik nu al een graf kopen en wat zijn de kosten?	27
23	Kan ik mijn grafsteen of gedenkteken nu al uitzoeken?	28
24	Kunnen wij een grafmonument ook jaarlijks in onderhoud geven?	28
25	Wat zijn de mogelijkheden voor asbestemming?	29
26	Wat zijn de mogelijkheden als ik de as wil laten verstrooien?	29

27	Bijzetten van de as	32
28	Mag ik de urn ook mee naar huis nemen?	33
29	Zijn er speciale mogelijkheden van asbestemming voor kinderen?	34
30	Overzicht van gedenkmogelijkheden	35
31	Hoe stel ik een codicil of testament op?	36
32	Wat doet een executeur en hoe stel ik deze aan?	37
33	Wanneer heb ik een levenstestament nodig?	38
34	Hoe regel ik de voogdij over mijn kinderen?	39
35	Is een verklaring van erfrecht verplicht?	40
36	Hoe kan ik nu al besparen op toekomstige erfbelasting?	40
37	Is uw testament AWBZ-bestendig?	43
38	Hebben de wijzigingen van de Successiewet gevolgen voor mij?	45
39	Met welke belastingen krijg ik te maken na een overlijden?	46
40	Wat zijn de financiële gevolgen van een overlijden?	48
41	Kan mijn partner bij mijn bankrekening na mijn overlijden?	50
42	Welke instanties moeten worden ingelicht bij een overlijden?	52
43	Heeft u meer informatie over terminale zorg?	54
44	Wat houdt nazorg voor nabestaanden eigenlijk in?	56
45	Ik denk dat ik hulp nodig heb bij het rouwen. Waar kan ik terecht?	57
	Adressenlijst	58

Uiteraard zijn de antwoorden op deze vragen algemeen. Wilt u een antwoord op uw specifieke situatie, dan kunt u het beste telefonisch contact opnemen met de Uitvaart Informatie Hulplijn 0800 - 4444 000 of mailen naar info@uitvaartinformatiehulplijn.nl.

1 Hoe regel ik mijn uitvaart? Wat zijn de mogelijkheden?

Uw eigen uitvaart regelen; de één wil er niet aan denken, de ander wil het het liefst tot in de puntjes geregeld hebben. Het kan goed zijn om bij uw eigen uitvaart stil te staan. Wanneer u uw wensen kenbaar maakt en vastlegt, laat u uw nabestaanden met minder vragen achter in een tijd waarin ze waarschijnlijk toch al veel aan hun hoofd hebben.

Hoe kunt u uw uitvaart van te voren regelen?

Wanneer u uw uitvaart van tevoren wilt vastleggen, hoe pakt u dat dan aan? Er zijn verschillende mogelijkheden:

- 1 U kunt thuis op een rustig moment de wensen voor uw uitvaart op papier zetten. Een zgn. 'wilsbeschikking' kan hierbij een handig hulpmiddel zijn. In een wilsbeschikking staat het verloop van een uitvaart beschreven, met de mogelijkheid om per onderdeel uw eigen wensen in te vullen. Bij de Uitvaart Informatie Hulplijn kunt u zo'n wilsbeschikking aanvragen.
- 2 U kunt ook een uitvaartondernemer bellen met de vraag uw wensen te bespreken; een zogenaemde 'voorbespreking'. Zo krijgt u inzicht in de mogelijkheden en wordt u door de vragen die de uitvaartleider aan u stelt aan het denken gezet.

Begraven of cremeren?

Het is belangrijk om duidelijk te zijn ten opzichte van uw nabestaanden, zodat zij niet met allerlei vragen achterblijven. Een aantal belangrijke zaken moet zeker niet onbesproken blijven. Eén daarvan is: wordt het een begrafenis of een crematie? In dit informatieboek worden de mogelijkheden uitgebreid besproken.

De uitvaartplechtigheid

Hoe wilt u dat de uitvaartplechtigheid eruit komt te zien? Komt er een herdenkingsdienst, hoe verloopt de plechtigheid aan het graf, hoe gaat het afscheid in het crematorium in zijn werk?

Het rouwvervoer

U kunt zelf kiezen welk vervoermiddel u wilt gebruiken. Zelf kunt u wel inschatten of het voertuig dat u in gedachten heeft hiervoor geschikt is.

Er zijn in Nederland vele aanbieders van vervoermiddelen anders dan de traditionele rouwauto. Te denken valt bijv. aan een loopkoets, een motor met zijspan, een rouwkoets, platte wagen, wagen met koe, boot, bakfiets of uitvaartbus. Maar u mag de overledene ook in zijn eigen oldtimer vervoeren. De uitvaartondernemer kan u daar ook bij behulpzaam zijn.

En meer ...

En zo zijn er legio zaken die om een keuze vragen: wel of geen kaarten? Een advertentie in de krant? Sprekers? Bloemen? Opbaren: thuis of bij een uitvaartondernemer? Wel of geen mu-

ziek? En welke muziek? Rouwbezoek: ja/nee, wie en waar? Film, foto's, rituelen? Een afscheidsbijeenkomst in de aula, in het buurtcafé, thuis of in de kerk? Een lijkwade of een kist? Koffie met cake of champagne met luxe hapjes?

Muziek bij de uitvaart

Muziek speelt een belangrijke rol op bijzondere momenten in ons leven wanneer we uitdrukking willen geven aan onze emoties. De muziekk keuze kan gedachten verwoorden, troost bieden en een bijzondere sfeer creëren. Elk crematorium heeft de mogelijkheid om muziek ten gehore te brengen. Meestal is er een lijst met de in het crematorium aanwezige muziekstukken, waaruit u een keuze kunt maken. Daarnaast is het natuurlijk ook mogelijk eigen muziek, in de vorm van cd's, cassettebandjes, mp3 etc., aan te leveren.

Live muziek

Er zijn ook mogelijkheden voor live muziek. Zo kan er bijvoorbeeld een orgel, een keyboard of een piano aanwezig zijn. U kunt ook zangers, musici of dansers inhuren. Er zijn bedrijven die geheel naar wens een muzikale omlijsting verzorgen voor, tijdens of na een uitvaart.

Fotografie of film tijdens de uitvaart

Voor het vastleggen van de uitvaart kunt u een fotograaf of videograaf inhuren. Er kunnen verschillende redenen zijn om een uitvaart vast te leggen. Het kan bijvoorbeeld voor heel jonge nabestaanden die de uitvaart nu nog niet bewust mee kunnen maken van belang zijn, of voor familie die in het buitenland verblijft. Het verloop van de uitvaart kan van begin tot eind worden vastgelegd. Dit gebeurt op onopvallende wijze met speciale apparatuur zodat u er tijdens de uitvaart niet door gestoord wordt. Vooraf bepaalt u wat u graag gefotografeerd zou willen zien.

Kinderen bij de uitvaart

Of u kinderen meeneemt naar een uitvaart, is afhankelijk van de situatie en het kind zelf. Is de overledene een naast familielid, dan is het bijna vanzelfsprekend dat de kinderen aanwezig zijn. Zij kunnen een duidelijke rol krijgen bij de uitvaart, bijvoorbeeld door muziek te maken, een verhaaltje of gedicht voor te lezen, tekeningen te maken of kaarsen aan te steken. Er kunnen ook situaties zijn waarbij het minder prettig is om kinderen bij (een deel van) de uitvaart aanwezig te laten zijn. Vooral jonge kinderen hebben geen besef van een overlijden. Voor hen is het moeilijk om lang stil te zijn. Ook tijdens het condoleren kan het voor kinderen moeilijk zijn: de volwassenen hebben veel aandacht voor elkaar en voor de kinderen is er minder tijd, maar ze worden wel geconfronteerd met het verdriet van de ouders. Dat kan heel ingrijpend zijn. Soms kan het wenselijk zijn om kinderopvang te regelen tijdens een uitvaart. Er zijn kinderopvangorganisaties met ervaren pedagogisch medewerkers die u speciaal kunt inhuren.

Duurzame uitvaart

Veel mensen zijn geïnteresseerd in duurzaamheid en maken tijdens hun leven keuzes die hierbij passen. Voor een uitvaart kunt u zich ook oriënteren op duurzame producten en diensten. Er zijn uitvaartondernemers die op een praktische manier invulling geven aan duurzaamheid. Dit doen zij door duurzame producten en diensten aan te bieden op onder-

delen van de uitvaart en leveranciers te vragen (nog) duurzamere producten te ontwikkelen. Bij duurzame producten kunt u denken aan bijvoorbeeld, duurzame kisten, urnen, rouwdrukwerk maar ook de catering en de bloemen tijdens de uitvaart kunnen duurzaam vormgegeven worden.

Waar moet u aan denken bij een begrafenis?

Wanneer het om een begrafenis gaat moeten er een aantal keuzes gemaakt worden. Bijvoorbeeld over de begraafplaats en het soort graf. Een aantal zaken waar u aan kunt denken hebben we voor u op een rijtje gezet:

Welke begraafplaats wordt het?

Wanneer u begraven wilt worden is het in de eerste plaats belangrijk te weten welke begraafplaats uw voorkeur heeft.

Neem eens contact op met de begraafplaats van uw keuze of ga er een kijkje nemen. Soms is het mogelijk een graf te reserveren. De beheerder van de begraafplaats kan u daarover informeren.

Is het graf bedoeld voor meerdere personen?

Ook belangrijk om te weten is of er in het graf meerdere personen moeten kunnen worden begraven. Zo kunnen bijvoorbeeld echtparen naast elkaar worden begraven. De mogelijkheden verschillen van begraafplaats tot begraafplaats.

Wilt u een graf huren of kopen?

Een graf kan gehuurd of 'gekocht' worden. Kopen wil in dit geval niet zeggen dat het stuk grond eigendom wordt, maar dat de huur van dit stukje van de begraafplaats voor onbepaalde tijd zal zijn. Dat wil zeggen: zolang de begraafplaats bestaat.

Wat zijn de kosten van een graf?

Informeer naar de kosten van een graf bij de beheerder van de begraafplaats. De prijsverschillen tussen begraafplaatsen zijn groot.

De keuze van de grafbedekking

Ook over de grafbedekking moet een beslissing genomen worden: wat voor steen wordt het, staand, liggend, groot of klein, en wat voor tekst komt erop? Misschien komt er een foto bij of een videoboodschap? Of misschien komt er geen steen, omdat de gekozen begraafplaats een natuurbegraafplaats is.

Wie is verantwoordelijk voor de kosten van een graf?

De nabestaanden zijn verantwoordelijk voor de kosten van het grafonderhoud.

Wanneer u vragen heeft over het regelen van uw eigen uitvaart, de mogelijkheden wilt bespreken of gewoon eens met iemand wilt praten over dit onderwerp, aarzel dan niet en bel de Uitvaart Informatie Hulplijn 0800 - 4444 000. Wij helpen u graag verder.

Hoe verloopt een begrafenisplechtigheid?

Herdenkingsdienst

In sommige uitvaartcentra is ook gelegenheid om de uitvaartdienst te houden. Is dat niet het geval, dan kan naar een andere locatie worden gezocht. De uitvaartleider kan daar bij helpen.

Was de overledene lid van een kerk, dan zal er wellicht voorafgaand aan de begrafenisplechtigheid een herdenkingsdienst plaatsvinden. Ook als iemand geen lid was van een kerk, wordt vaak een herdenkingsdienst georganiseerd.

Sommige families vullen deze dienst zelf in, andere roepen hierbij de hulp in van een pastor, een dominee of voorganger van een geloofsgemeenschap, waarbij de overledene zich betrokken voelde. Het is ook mogelijk om hiervoor een sprekersorganisatie te benaderen.

Wie gaan de kist dragen?

De uitvaartondernemer heeft vanzelfsprekend een dragersgroep beschikbaar. Maar wanneer u het belangrijk vindt om door 'eigen' mensen (familieleden, vrienden, kennissen, collega's, clubgenoten, etc.) naar het graf gedragen te worden, kunt u dat aangeven. Overtuigt u zich ervan of dat niet teveel van hen vraagt; sommige betrokkenen zouden er moeite mee kunnen hebben. De meeste mensen vinden het echter een eer dit te doen.

Overigens: dragen betekent in de meeste gevallen: rijden. Bij veel kerken en begraafplaatsen wordt gebruik gemaakt van rijdende baarwagens waarop de kist komt te staan vanaf het moment dat deze uit de auto wordt gehaald.

Wie dat anders wil (b.v. op de schouder dragen) zal dit dan ook duidelijk moeten aangeven. Dat vergt wel veel van de dragers: er zijn meer dragers nodig (namelijk 8 i.p.v. 6) en er mag onderling niet te veel lengteverschil zijn. Het is niet bij iedere uitvaartondernemer mogelijk, dus overleg dit goed van te voren.

Ook kunt u met de uitvaartondernemer overleggen of het mogelijk is de dragers vanuit 'eigen kring' aan te vullen met één of meerdere dragers vanuit de uitvaartondernemer.

Muziek

Op veel begraafplaatsen is het mogelijk een mobiele geluidsinstallatie bij het graf te plaatsen, vaak ook met de mogelijkheid tot het ten gehore brengen van muziek in de vorm van cassettebandjes of cd's of mp3's. Wanneer er geen geluidsinstallatie aanwezig is kan er een gehoord worden.

Het neerlaten van de kist

Tijdens de plechtigheid aan het graf wordt de kist neergelaten. U kunt kiezen of dat geheel (tot op de bodem van het graf) of gedeeltelijk (tot aan het 'maaiveld') moet gebeuren. In dat geval komt de deksel op gelijke hoogte met de grond rond het graf.

Waar moet u aan denken bij een crematie?

Ook bij een crematie moeten er van te voren een aantal vragen beantwoord worden. Bijvoorbeeld over de keuze van het crematorium, en het aantal belangstellenden dat verwacht wordt.

Welke crematorium wordt het?

Bij de keuze van het crematorium kan de grootte van de aula een rol spelen. Vaak kennen crematoria verschillende aula's voor verschillende aantallen personen. Daarmee kan worden voorkomen dat een klein groepje mensen in een veel te grote aula belandt, of (andersom) dat de aula te klein is om aan alle familieleden en belangstellenden plaats te kunnen bieden. Datzelfde geldt ook voor de koffiekamer, waarvan na de plechtigheid gebruik gemaakt wordt. Probeer van te voren goed in te schatten hoeveel belangstellenden er zullen zijn.

Hoeveel tijd zal de plechtigheid in beslag nemen?

Bij de meeste crematoria is de aula 45 minuten gereserveerd voor een crematieplechtigheid en de gastenkamer 60 minuten. In totaal heeft u dan 1 uur en 45 minuten.

Wanneer u denkt meer tijd nodig te hebben of u wilt de tijd anders indelen, dan kan dat: u kunt vooraf extra tijd reserveren tegen redelijke tarieven. Door deze tijd vooraf te reserveren wordt bovendien voorkomen dat anderen gedupeerd worden door onverwacht uitlopende plechtigheden.

De plechtigheid in de aula

De plechtigheid in de aula van het crematorium kan op diverse manieren vorm krijgen. Sommige families vullen deze dienst zelf in, andere roepen hierbij de hulp in van een pastor, een dominee of voorganger van een geloofsgemeenschap, waarbij de overledene zich betrokken voelde.

Het is ook mogelijk om hiervoor een sprekersorganisatie te benaderen.

Het afscheid

De manieren om afscheid van de kist met de overledene te nemen zijn per crematorium verschillend. Sommige crematoria kennen de mogelijkheid de kist te laten zakken, bij andere crematoria worden er gordijnen gesloten of gaat de kist langzaam naar achteren en wordt een glas-in-lood deur gesloten.

Wordt de kist niet aan het oog onttrokken, dan is het mogelijk om na afloop van de plechtigheid iedereen langs de kist te laten defileren. Daarbij is het goed van te voren te bedenken of de familie dit als eerste, dan wel als laatste wil doen.

Ook zijn er crematoria waar de familie de mogelijkheid heeft de kist gezamenlijk naar de ovenruimte te brengen.

Koffie met cake?

Het samenzijn na de plechtigheid bevat traditiegetrouw een kopje koffie met een plak cake. Maar ook hier zijn de mogelijkheden groter. De meeste crematoria kunnen een goed glas wijn of een uitgebreide borrel serveren, maar ook een gebakje of luxe hartige hapjes behoren tot de mogelijkheden.

2 Hoelang wordt de as in het crematorium bewaard?

Na de crematie moet de as gedurende een wettelijk vastgestelde periode van één maand in het crematorium bewaard worden voordat de as zijn uiteindelijke bestemming kan krijgen. Het kan zijn dat u na deze termijn nog geen beslissing heeft kunnen nemen. Bij de meeste crematoria heeft u dan nog een half jaar de tijd om te bedenken welke bestemming u de as wilt geven, zonder dat daar kosten aan verbonden zijn.

U kunt ook aangeven nog langer na te willen denken over een goede bestemming, er zal nooit iets met de as gebeuren zonder uw opdracht of toestemming. Informeer in dat geval bij het crematorium naar de kosten.

3 Wie bepaalt wat er met de as gebeurt?

Het kan zijn dat de overledene al in een testament of wilsbeschikking heeft aangegeven wat er met de as moet gebeuren, dan is het duidelijk. Maar in veel gevallen is deze wens niet bekend. Dan is het aan de nabestaanden om te bepalen wat er met de as gebeurt.

Diegene die opdracht heeft gegeven tot de crematie (dat is diegene die de opdracht ondertekend heeft bij de uitvaartverzorger of het crematorium) is in principe ook diegene die opdracht geeft tot de bestemming van de as, zoals verstrooien, bewaren of bijzetten.

U kunt tijdens het regelen van de uitvaart al aangeven wat de uiteindelijke bestemming van de as moet zijn, maar dat hoeft niet: wanneer u nog geen beslissing genomen hebt, kunt u er nog rustig even over nadenken.

4 Kan ik de as direct na de crematie bezoeken?

Na de crematie wordt de as in een asbus, voorzien van de persoonlijke gegevens van de overledene, bewaard en wordt in de Algemene Nis van het crematorium geplaatst. Omdat de Algemene Nis niet toegankelijk is voor bezoekers, hebben sommige crematoria een Openbare Algemene Nis. In deze Openbare Algemene Nis kan de asbus door de nabestaanden worden bezocht. Wanneer u van die mogelijkheid gebruik wilt maken kunt u dat aangeven bij de uitvaartleider.

5 Bestaat er een keurmerk voor uitvaartondernemers?

Zoekt u kwaliteit en zekerheid? Voor uitvaartondernemingen bestaat er een keurmerk. Een uitvaartonderneming die is aangesloten bij het keurmerk Uitvaartzorg wordt jaarlijks getoetst. De consument die kiest voor een uitvaartonderneming met het keurmerk Uitvaartzorg, weet zich daardoor verzekerd van kwaliteit.

Hoge kwaliteitseisen

Het Keurmerk Uitvaartzorg heeft tot doel het beschermen van de consument, de (potentiële) opdrachtgever. Een uitvaartonderneming die bij het Keurmerk is aangesloten voldoet door het door het Keurmerk Uitvaartzorg vastgestelde niveau van dienstverlening aan hoge kwaliteitseisen. De bij het Keurmerk aangesloten ondernemer wordt jaarlijks getoetst door een onafhankelijke certificatie-instelling.

Zes inzichtelijke normen

Een uitvaartonderneming die is aangesloten bij het Keurmerk hanteert zes inzichtelijke normen:

- 1 Heldere afspraken over uitvoering
- 2 Transparante kostenbegroting
- 3 Goede organisatie van de uitvaart
- 4 Bekwaam personeel
- 5 Doelmatige klachtenafhandeling
- 6 Klanttevredenheidsonderzoek

6 Wat zijn de kosten van een uitvaart?

Veel mensen hebben hun uitvaart niet geregeld. Een sterfgeval komt meestal onverwacht en iemands overlijden kan nabestaanden behalve verdriet ook spanningen en financiële problemen bezorgen.

Maar vooral als u specifieke wensen hebt, is het verstandig eens over uw eigen uitvaart na te denken en daarover wat op papier te zetten.

Om te voorkomen dat nabestaanden, naast alle verdriet, ook nog eens financiële problemen krijgen, is het belangrijk van tevoren een aantal zaken te regelen.

Uitvaartkosten: hoe hoog zijn die eigenlijk?

De kosten van een uitvaart zijn vanzelfsprekend sterk afhankelijk van persoonlijke wensen, maar liggen gemiddeld tussen de € 5.000 en € 8.000. Ook de kosten van bijvoorbeeld grafrechten (als u kiest voor een begrafenis) verschillen sterk per gemeente.

Op onze website www.uitvaartinformatiehulplijn.nl vindt u in de rubriek Kosten een overzicht van de gemiddelde kosten van een uitvaart.

Begraven is duurder dan cremeren

Een begrafenis is over het algemeen duurder dan een crematie. Ook zijn de kosten afhankelijk van de graf- of crematiekosten in de gemeente waar de uitvaart plaatsvindt. Deze prijsverschillen kunnen per gemeente erg groot zijn. Ook de kosten van de grafbedekking zijn sterk afhankelijk van persoonlijke keuzes.

Wanneer u vragen heeft over het regelen van uw eigen uitvaart, de mogelijkheden wilt bespreken of gewoon eens met iemand wilt praten over dit onderwerp, aarzel dan niet en bel de Uitvaart Informatie Hulplijn 0800 - 4444 000. Wij helpen u graag verder.

1 *Kosten graf- en grafrechten*

Er zijn twee soorten begraafplaatsen: gemeentelijke en bijzondere. De laatste categorie wordt beheerd door bijvoorbeeld een kerk.

Er zijn bovendien twee soorten graven: algemene en eigen graven. In een algemeen graf kunnen een of meer mensen worden begraven die elkaar niet kennen. Algemene graven komen vooral in het westen van het land voor.

Een eigen graf is niet werkelijk eigendom van een familie, maar de familie bepaalt wel wie erin wordt begraven. Een eigen graf wordt gehuurd voor minimaal 20 jaar en is veel duurder dan een algemeen graf.

2 *Kosten (graf)monumenten*

Voor (graf)monumenten geldt dat er heel veel mogelijkheden zijn. Er is een enorme variëteit aan mogelijkheden, van grafstenen tot sierurnen. Dit maakt ook dat het bijna onmogelijk is hiervoor een richtprijs te geven. Gemiddeld wordt er tussen de € 2000 en € 4.000 voor een grafsteen betaald. De kosten van een (graf)monument worden veelal niet gedekt bij een gemiddelde uitvaartverzekering, maar kunnen worden bijverzekerd.

Met behulp van de uitvaartwaardemeter op onze website www.uitvaartinformatiehulplijn.nl kan een berekening gemaakt worden van de gemiddelde kosten van uw uitvaart.

Hoe betaal ik mijn uitvaart?

De kosten van een uitvaart kunt u op verschillende manieren bekostigen. Bijvoorbeeld uit spaargeld, uit een overlijdensuitkering of een lijfrente-, of levensverzekering. Toch sluiten veel mensen ook een uitvaartverzekering af. De reden om een uitvaartverzekering af te sluiten is niet zozeer dat ze zelf het geld niet hebben, maar omdat ze het plezierig vinden de zorg van de uitvaart uit handen te geven. Zo worden nabestaanden er niet mee opgezadeld.

7 Hoe kan ik de kosten van een uitvaart verlagen?

Bij een uitvaart denken we meestal aan een opbaring in een kist, een condoleance, een herdenkingsdienst en een begrafenis of crematie. Uitnodigingen via rouwkaarten en een advertentie in de krant, bloemstukken en een koffietafel. Moet men de uitvaart op deze wijze regelen of kan het ook soberder; zonder advertenties, rouwbrieven en koffie? Natuurlijk kan dat, u kunt zelf bepalen hoe de uitvaart er uit zal zien. Belangrijk is dat het afscheid past bij de overledene en de nabestaanden.

Meestal regelt men een uitvaart waarbij belangstellenden uitgenodigd worden via rouwbrieven en/of advertenties in de krant. Daarbij krijgen belangstellenden gelegenheid te condoleren en afscheid te nemen en volgt er vervolgens een dienst met als afsluiting een koffietafel. Maar wanneer u een soberder uitvaart wenst, kan dat natuurlijk ook. Een opbaring met een eenvoudig bloemstuk, en een kleine groep belangstellenden in de gelegenheid te stellen afscheid te nemen, kan ook een manier zijn om afscheid te nemen.

En het kan nog eenvoudiger, wanneer men bijvoorbeeld thuis met de nabestaanden afscheid neemt en de overledene daarna in stilte gecremeerd wordt. U kunt ook kiezen voor een zogenaamde 'technische crematie'. Het enige wat er dan in het crematorium gebeurt is het cremeren van de overledene. Omdat u verder geen enkele faciliteit van het crematorium gebruikt zullen de kosten lager zijn. Soms is het toegestaan dat een aantal nabestaanden meegaan de ovenruimte in. Informeer hiervoor bij het crematorium.

Andere mogelijkheden

Het is aan een ieder zelf te bepalen hoe men afscheid van zijn dierbare neemt. Belangrijk is dat men bewust en intens afscheid kan nemen. Een afscheid in kleine, vertrouwde kring kan net zo waardevol zijn voor de nabestaanden als een uitgebreide en drukbezochte uitvaart.

Er zijn er nog andere mogelijkheden om de kosten te verlagen, denk hierbij bijvoorbeeld aan:

- bloemen uit eigen tuin in plaats van een rouwboeket,
- een zelfgemaakte rouwkaart of een aankondiging via internet,
- de kist zelf dragen,
- de bijeenkomst na de uitvaart thuis houden.

Zo kunt u een uitvaart zo persoonlijk maken als u wilt en tegelijkertijd op de kosten letten.

Hoe kunt u een en ander goed voorbereiden?

Leg uw wensen eens vast en spreek er met uw partner of kinderen over. Ga dan naar een uitvaartorganisatie en vraag een offerte voor de uitvaart zoals u hem zou wensen. De uitvaartverzorger kan u ook vertellen hoe de uitkering van uw verzekeraar opgevraagd kan worden. Zorg ervoor dat deze zaken bij uw belangrijke papieren bewaard blijven.

8 Kan een uitvaart via internet geregeld worden?

Geeft u er de voorkeur aan zelf een uitvaart te regelen? Via internet kan dit 24 uur per dag, 7 dagen per week. U kunt op deze wijze een complete uitvaart regelen voor uzelf, of voor een overledene. Stapsgewijs krijgt u de benodigde informatie aangeboden. Met familie of naaste vrienden kunt u zo online de verschillende details van de uitvaart vastleggen. Er is geen gesprek met een uitvaartleider, maar u regelt het zelf.

Persoonlijke keuzes

Tijdens het online invullen komen alle zaken aan de orde die u anders met een uitvaartverzorger zou bespreken. Daarbij kunt u steeds diverse persoonlijke keuzes maken: voor begraven of cremeren, voor het type kist, voor de bloemen, de locatie, hoeveel mensen er worden uitgenodigd, wat voor tekst er op de rouwkaart moet komen, en voor de catering.

Verschillende aanbieders

Op dit moment zijn er verschillende aanbieders die een vast pakket aan diensten voor een vaste prijs aanbieden via internet. Iedere aanbieder heeft zijn eigen voorwaarden. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat de crematie op een bepaalde plek moet plaatsvinden of dat er andere consequenties zijn. Het is aan te raden om u van te voren goed van de voorwaarden van de aanbieder op de hoogte te stellen.

9 Op welke manier kan een spreker invulling geven aan een persoonlijk levensverhaal?

Afscheid nemen van een dierbare is vaak moeilijk en verdrietig. Wanneer dit op een manier gebeurt die recht doet aan de overledene, kan het bij de rouwverwerking helpen. Bij een kerkelijke uitvaart wordt meestal een predikant of pastor om een inbreng gevraagd. Maar veel mensen zijn niet religieus en/of voelen zich niet meer verbonden met het instituut kerk. Wat dan?

In de afgelopen jaren is er veel veranderd op het gebied van de uitvaart. Was het zo'n dertig jaar geleden nog zo dat de uitvaartleider bepaalde hoe een uitvaart verliep, nu bepaalt de familie van de overledene zelf hoe de uitvaart zal verlopen. Ook de plechtigheid is veranderd: de vraag naar sprekers bij uitvaarten groeit, mede doordat men geen verbondenheid meer heeft met een kerk. Nabestaanden willen wel graag dat er tijdens de plechtigheid een toespraak gehouden wordt, maar is er geen spreker voorhanden.

Sprekersorganisaties

Er zijn sprekersorganisaties, bestaande uit mannen en vrouwen met ervaring in het spreken bij uitvaarten. Deze sprekers zijn van verschillende achtergronden en hebben verschillende kwaliteiten als spreker. U kunt voor adressen terecht bij de Uitvaart Informatie Hulplijn.

Persoonlijk gesprek vooraf

De uitvaartsprekerster/spreker maakt van te voren een afspraak met de nabestaanden. Tijdens dat gesprek ontstaat er een beeld van de overledene dat in een toespraak verwoord zal worden. Ook specifieke wensen komen aan de orde: u kunt bijvoorbeeld aangeven of u kaarsen wilt aansteken, een foto op de kist wilt plaatsen, of zelf wilt musiceren. Kortom: het hele verloop van de herdenkingsplechtigheid wordt besproken. Dit gesprek, tussen overlijden en uitvaart is vaak een waardevol moment: het leven van de overledene passeert in alle facetten, herinneringen komen boven en zorgt menigmaal voor een lach en een traan.

De herdenkingsplechtigheid

Tijdens de herdenkingsplechtigheid wordt de toespraak uitgesproken door de uitvaartsprekerster/spreker. De toespraak geeft zo momenten van herkenning aan hen die achterblijven, en een stukje geschiedenis voor de toekomst.

Toespraak regelen bij leven

Soms willen mensen in de laatste fase van hun leven zelf hun eigen uitvaart regelen. Ook de toespraak. De spreekster/spreker zal dan één of meerdere keren op bezoek komen om samen tot een toespraak te komen. Deze gesprekken kunnen heel bijzonder en intens zijn.

Hulp bij het schrijven van een toespraak

Wanneer u als nabestaande tijdens de uitvaart een verhaal wilt houden is het ook mogelijk om de uitvaartspreker/spreker te vragen u te helpen om een verhaal op papier te zetten en dit zelf voor te dragen tijdens de afscheidsplichtigheid.

10 Hoe kies ik een mooi rouwboeket?

Er zijn geen vaste regels voor de keuze van een rouwboeket, maar meestal ontbreken bloemen niet tijdens een uitvaart.

Voor de uitvaart

Heeft u een voorkeur voor een bepaalde soort bloemen of wilt u een bepaalde kleur laten overheersen? Dan kunt u er over denken deze voorkeur ook in de rouwkaart te vermelden. Wanneer u zoekt naar een persoonlijk accent, dan kunt u met bloemen veel doen. U kunt een rouwboeket, rouwkrans, een hele kistbedekking of een ander speciaal rouwstuk laten maken. Ga af op uw eigen gevoel. Of kies de favoriete bloemen van de overledene. Of laat u inspireren door de betekenis van bloemen en planten en baseer daar uw keuze op.

Als u het lastig vindt om een keuze te maken, dan maakt u met witte lelies een veilige keuze. Dat is de meest gebruikte bloem voor een rouwboeket. Ook witte rozen worden veel gebruikt bij een uitvaart. Maar u kunt natuurlijk ook een andere bloem of bloemen kiezen.

Naast de keuze voor de soort bloem is de kleur een belangrijk onderdeel in een rouwboeket. Elke bloem en elke kleur heeft een eigen betekenis en kan met die gedachte worden gebruikt bij de samenstelling van een rouwboeket. (Per cultuur kunnen de betekenissen van kleuren overigens sterk verschillen.)

Als de overledene een tuinliefhebber was, kunt u een rouwboeket (laten) maken van de eigen bloemen. Het kan ook mooi zijn om aan de gasten een bloem uit eigen tuin mee te geven. De overledene kan ook opgebaard worden met een tuitje bloemen in zijn of haar handen.

Rouwarrangementen

Rouwarrangementen kunnen worden opgemaakt in allerlei vormen: in een druppel- of hartvorm, in een kruisvorm, als Biedemeyer of als beertje voor een overleden kindje. Ook kunnen persoonlijke eigendommen in het arrangement verwerkt worden, bijvoorbeeld de pet van opa, een knuffel, een voetbal van de favoriete club etc. Ook zijn thema-arrangementen mogelijk, zoals een groente-arrangement voor een overleden groenteboer of andere beroepsgerelateerde arrangementen.

Eén enkele bloem op de kist kan heel mooi staan, maar ook kistbedekkingen over de gehele deksel van de kist komen voor, of een complete grafbekleding waarbij de begraafplek door de bloemist volledig aangekleed wordt met bloemen en arrangementen.

Tijdens de uitvaart

Staan de bloemen of kransen al netjes gepresenteerd als de gasten binnenkomen of mogen de aanwezigen hun zelf meegebrachte bloemen willekeurig neerleggen? Of staat er een hele grote vaas waarin iedereen één zelf meegebrachte bloem steekt?

Tijdens de uitvaart worden bloemen en kransen van de directe familie meestal op de kist gelegd en liggen de boeketten en kransen van overige belangstellenden rond de kist of op een andere daarvoor aangewezen plek. Bloemen kunnen ook de aula-ruimte aankleden. Bepaalde mensen (kinderen, familie, vrienden) kunnen 'ceremonieel' een bloemstuk neerleggen. Of u kunt losse bloemen uitdelen tijdens de ceremonie. Vaak wordt een bloem op de kist gelegd bij het laatste afscheid, of worden er bloemen in het graf gestrooid ten afscheid.

Na de uitvaart

Na de uitvaart kunt u kiezen wat u met de bloemen wilt doen. De bloemen kunnen achterblijven op het graf of op een speciale plek van het crematoriumterrein. Maar ze kunnen ook mee naar huis worden genomen of bij een bepaald monument worden neergelegd.

11 Hoe stel ik een rouwkaart op?

De rouwkaart is het laatste visitekaartje van de overledene. Het is dus belangrijk dat een rouwkaart zorgvuldig wordt uitgezocht en samengesteld. De tekst van de rouwkaart wordt meestal door de nabestaanden samengesteld en kan worden aangevuld met een passend citaat of gedicht.

Het is belangrijk om de rouwkaart snel te versturen, zodat de ontvangers tijdig van het overlijden op de hoogte zijn en weten waar de uitvaart plaatsvindt. Het achterhalen van de juiste adressen kan een tijdrovend karwei zijn.

Wanneer het overlijden niet onverwacht is, hebt u misschien al eens uw gedachten over de tekst laten gaan, maar wanneer er geen tekst voorhanden is, heeft de uitvaartleider een map met voorbeelden bij zich. De uitvaartondernemer heeft een selectie rouwkaarten waaruit een keuze gemaakt kan worden, deze rouwkaarten zijn meestal op voorraad. Daarnaast heeft de uitvaartondernemer zichtmappen met uiteenlopend rouwdrukwerk waaruit kan worden gekozen. Hij kan u ook helpen om niets over het hoofd te zien.

Persoonlijk maken

Het belangrijkste bij het maken van de rouwkaart is: volg uw eigen gevoel. Als het goed voelt om een standaard zinnetje of veelgebruikt gedicht op de kaart te zetten, doe dit dan vooral. Het gaat erom dat de kaart past bij de overledene. U kunt er ook voor kiezen een eigen ontwerp te (laten) maken. U kunt hiervoor zelf een foto of tekening aanleveren die als achtergrond gebruikt kan worden. Denkt u bijvoorbeeld aan een afbeelding van de overledene, van het huis waar diegene altijd heeft gewoond, van een huisdier of van een belangrijke plek. Er zijn een groot scala aan afbeeldingen en foto's die u kunt gebruiken als achtergrond van een rouwkaart. De uitvaartondernemer kan u adviseren met betrekking tot diverse teksten,

lettertypes en kleuren en de opmaak van de tekst. Bijna alle gewenste uitvoeringen van een rouwkaart zijn mogelijk.

De vaste onderdelen van een rouwkaart

De tekst voor een rouwkaart bevat een aantal vaste elementen:

- De (volledige) naam van de overledene, en eventueel zijn roepnaam.
- De geboorte- en overlijdensdatum (of hoe oud iemand is geworden).
- De namen van de gezins- en familieleden die de kaart hebben opgesteld.
- De gegevens waar de uitvaart zal plaatsvinden. (Wanneer de uitvaart in besloten kring plaatsvindt worden deze gegevens niet vermeld, dan staat er bijvoorbeeld: "De uitvaart heeft inmiddels plaatsgevonden" of "De uitvaart zal in besloten kring plaatsvinden".)
- Een correspondentieadres, waar mensen hun blijk van medeleven naar toe kunnen sturen.
- U kunt ook het adres vermelden waar de overledene is opgebaard. Zo weten mensen waar ze eventueel bloemen kunnen laten bezorgen.
- Is er een routebeschrijving naar het crematorium of de begraafplaats beschikbaar, dan kunt u deze bij de rouwkaart voegen.

Speciale wensen

Soms zijn er specifieke wensen voor de uitvaart. Wanneer de overledene een voorkeur had voor witte bloemen, bijvoorbeeld. Of dat er juist geen bloemen gewenst zijn bij de uitvaart. Deze wensen kunt u in de kaart vermelden.

Controleer het eindresultaat goed

Het formuleren van de tekst onder tijdsdruk kan lastig zijn en u kunt gemakkelijk iets over het hoofd zien. Kijk daarom de tekst en de genoemde data en tijden daarom altijd nog heel zorgvuldig na en vraag ook een ander de tekst nog eens rustig te lezen.

Meer informatie over het opstellen en verzenden van de kaarten vindt u op onze website www.uitvaartinformatiehulplijn.nl. Ook vindt u daar uitleg over de betekenis van veel gebruikte symbolen op een rouwkaart en voorbeelden van diverse rouwkaarten.

12 Wat kost een rouwadvertentie en hoe stel ik die op?

Een rouwadvertentie wordt door veel mensen nog steeds gezien als dé officiële mededeling wanneer iemand is overleden en worden ook de mensen bereikt die geen rouwkaart krijgen.

Opstellen van een rouwadvertentie

Meestal is de rouwadvertentie een aankondiging voor het tijdstip en de locatie van de uitvaart en kunt u gebruik maken van de tekst van de rouwkaart. De tekst kan ook afwijken van die van de rouwkaart, bijvoorbeeld wanneer de uitvaart inmiddels al heeft plaatsgevonden.

Het belangrijkste bij het opstellen van de rouwadvertentie is: volg uw eigen gevoel. Als het goed voelt om een standaard zinnetje of veelgebruikt gedicht in de rouwadvertentie te zetten, doe dit dan vooral. Het gaat erom dat de rouwadvertentie past bij de overledene.

U kunt voor de rouwadvertentie ook een eigen ontwerp (laten) maken. Hiervoor kunt u zelf een foto of tekening aanleveren. Denk bijvoorbeeld aan een foto van de overledene, van het huis waar diegene altijd heeft gewoond, van een huisdier of van een belangrijke plek. Er is een groot scala aan afbeeldingen en foto's die u kunt gebruiken als achtergrond. De uitvaartondernemer of de afdeling familieberichten kunnen u adviseren met betrekking tot diverse teksten, lettertypes, kleurgebruik en de opmaak van de rouwadvertentie. Voor het formaat van de rouwadvertentie kunt u uit diverse mogelijkheden kiezen. Uiteraard verschillen de mogelijkheden per krant.

Het is belangrijk om zo snel mogelijk na het overlijden de rouwadvertentie te plaatsen. Dat betekent dat u kort na het overlijden al een besluit moet nemen over de inhoud en vormgeving van de rouwadvertentie. De uitvaartondernemer heeft een map met voorbeelden bij zich en kan u helpen om niets over het hoofd te zien.

Vermeld in de rouwadvertentie liever geen huisadres. Het zal niet de eerste keer zijn dat een woning bezoek krijgt van ongenode gasten tijdens de uitvaart, met alle gevolgen van dien.

Aanleveren rouwadvertentie aan de krant

De uitvaartleider regelt vaak het opmaken en aanleveren van de rouwadvertentie aan de krant. U kunt vanzelfsprekend ook zelf een advertentie opstellen en contact opnemen met de krant waarin u de advertentie wilt plaatsen. De krant kan de rouwadvertentie voor u opmaken. Ook kunt u tegenwoordig op diverse sites zelf uw rouwadvertentie samenstellen en plaatsen in de door u gewenste regionale en landelijke dag- en weekbladen. Ook vrienden of collega's kunnen op deze manier gemakkelijk een rouwadvertentie maken.

Kijk de rouwadvertentie goed na

Het formuleren van de rouwadvertentie onder tijdsdruk kan lastig zijn en u kunt gemakkelijk iets over het hoofd zien. Kijk daarom de rouwadvertentie en de genoemde data en tijden daarom altijd nog heel zorgvuldig na en vraag ook een ander de tekst nog eens rustig te lezen.

Kosten van de rouwadvertentie

Bedenk goed in welke krant u de rouwadvertentie gaat plaatsen en wie u met de rouwadvertentie wil bereiken. Rouwadvertenties kunnen in een regionaal of landelijk dagblad geplaatst worden, maar ook in huis-aan-huis bladen. De prijs van de rouwadvertentie is afhankelijk van de gekozen krant, het aantal kolommen en de hoogte. De krant berekent de advertentieprijs per mm. Ook kan er een bedrag gerekend worden voor de opmaak van de advertentie en kan het verschil maken of de advertentie in kleur of zwart/wit uitgevoerd wordt. Vooraf kunt u vragen wat de advertentie gaat kosten. Mocht dat niet binnen het budget passen, dan kunt u nog de tekst en grootte van de advertentie aanpassen of afzien van plaatsing.

Op onze website www.uitvaartinformatiehulplijn.nl vindt u informatie over de opbouw van de rouwadvertentie, voorbeelden, meer informatie over de kosten van rouwadvertenties en over de betekenis van symbolen in rouwadvertenties.

13 Waaraan moet een uitvaartkist wettelijk voldoen?

Een uitvaartkist, ongeacht of hij voor begraven of cremen is bestemd, moet voldoen aan de Wet op de Lijkbezorging. Dit betekent o.a. dat de kist vervaardigd dient te zijn met toepassing van biologisch afbreekbare materialen.

Alle materialen van een uitvaartkist, behalve de bevestigingsmaterialen, moeten afbreekbaar zijn. Dat geldt ook voor de materialen aan de binnenkant, ook die moeten van afbreekbare grondstoffen zijn, zo ook het waterdichte papier op de bodem.

Een persoonlijke invulling van een uitvaartkist, kan dat?

Er zijn kisten van gefineerd spaanplaat, van massief of van riet. Er kan gekozen worden uit een nostalgische vormgeving, of juist uiterst strak en modern. Binnen de wettelijke regelgeving zijn er veel mogelijkheden voor een persoonlijke invulling van een uitvaartkist.

Hieronder volgen wat ideeën voor een persoonlijke invulling:

- Een uitvaartkist, gespoten in de kleur die u wenst;
- Een supporterskist, een uitvaartkist met logo en kleuren van de favoriete voetbalclub;
- Een boerenkist, een ruw houten kist met bekleding van boerenzakdoeken;
- Een zeemanskist, bijvoorbeeld voor mensen die op de grote vaart hebben gewerkt;
- Een massief houten kist (eiken, vuren, e.d.) met een ingegraveerde naam op het deksel;
- Een sarcofaag, voor mensen die een passie hebben voor de Egyptische cultuur;
- Een kinderkistje, met bijvoorbeeld ballonnen of een stripfiguur en in een gewenste kleur gespoten, eventueel met aangepast interieur;
- Persoonlijke styling in de vorm van fotofolie. De kist wordt omwikkeld met fotofolie. De afbeelding kan digitaal worden aangeleverd.

14 Welke kisten zijn toegestaan bij een crematie?

Een massief houten kist, een kist van spaanplaat/fineer of een rieten kist. De keus in uitvaartkisten is onbeperkt, maar zijn alle kisten ook geschikt voor een crematie?

Een uitvaartkist, ongeacht of hij voor begraven of cremen is bestemd, moet voldoen aan de Wet op de Lijkbezorging. Dit betekent o.a. dat de kist vervaardigd dient te zijn met toepassing van biologisch afbreekbare materialen.

Bijna alle kisten die in Nederland worden gebruikt zijn uit hout vervaardigd. In principe zijn alle normaal te verkrijgen kisten toegestaan bij een crematie. Metalen onderdelen aan een grafkist, zoals grepen en sluitschroeven, moeten worden gedemonteerd voordat de kist met overledene wordt ingevoerd in de oven.

Andere metalen materialen die nodig zijn de kist te produceren, zoals spijkers, nieten en golfkrammen, worden na de crematie door middel van een magneet uit de as verwijderd zodat er 'schone' as overblijft.

Gebruik van glas

Glas is funest voor een crematieoven. Er mogen dus geen brillen of flessen mee in de kist. Wanneer er een deksel met of van glas op de kist zit, moet het glas voor de verbranding verwijderd worden. Dat betekent dat een extra deksel nodig is, omdat de kist helemaal gesloten de oven in moet gaan.

Metalen kist

Wanneer er voor overledenentransport uit het buitenland een metalen kist is gebruikt moet deze bij aankomst worden vervangen door een houten uitvoering.

Brand- en ontploffingsgevaar

Kisten gemaakt van Catalpa-, Balsa- en/of Paiwlonia hout hebben veel lucht in de nerven waar door de kist al bij invoer in de oven spontaan gaat ontbranden wat gevaar voor medewerkers en bezoekers oplevert. Fabrikanten zijn momenteel aan het kijken voor een oplossing.

Batterijen zoals bijv. in pacemakers en mobiele telefoons zijn niet gemaakt om gecremeerd te worden. Ook nieuwe pacemakers moeten worden verwijderd. Niet alleen omdat het milieu hierdoor wordt aangetast maar ook omdat er gevaarlijke situaties kunnen ontstaan en schade aan de binnenkant van de oven.

Kist zelf maken

U mag ook zelf een kist maken. Ook deze moet aan de Wet op de Lijkbezorging voldoen. Sommige houtsoorten zijn minder geschikt voor de ovens, maar zijn wel toegestaan. Informeer voor de zekerheid van te voren bij het crematorium van uw keuze.

Eigengemaakte kisten en afmetingen

Een ander aspect is de maatvoering van de kist. Door het postuur van de overledene kan het soms nodig zijn een dusdanig grote kist te gebruiken dat de maatvoering een probleem zou kunnen zijn. Het verdient aanbeveling in dat geval te informeren bij het crematorium wat de maat van de oven is, alvorens een plichtigheid te regelen.

Het kan per crematorium verschillen waar een op maat gemaakte of een eigengemaakte kist aan moet voldoen.

15 Wat is thanatopraxie?

Wanneer iemand is overleden zijn er diverse manieren om het lichaam in goede staat te houden tot aan de uitvaart. Eén van die manieren is thanatopraxie. Ook na orgaandonatie of obductie is thanatopraxie nog goed mogelijk.

Thanatopraxie is een lichte vorm van balseming. Het ontbindingsproces dat na het overlijden in het lichaam begint, wordt met ongeveer 10 dagen vertraagd. De tijdelijke conservering zorgt ervoor dat het lichaam langer toonbaar blijft en er bijna levensecht blijft uitzien. De huid krijgt een natuurlijke kleur en blauwe verkleuringen verdwijnen grotendeels. Ook het verzorgen en herstellen van het lichaam hoort bij de behandeling. Omdat er geen koeling nodig is voelt de overledene niet zo koud aan. Door thanatopraxie kan het lichaam er zo goed uit zien dat het afscheid nemen er ook door bemoelijk kan worden.

Wanneer wordt thanatopraxie aanbevolen?

Thanatopraxie is aan te bevelen wanneer het lichaam van de overledene door het ziekteproces of omgevingsfactoren in een slechte conditie is, als de overledene een ongeluk heeft gehad en een "gewone" opbaring onmogelijk is of als de overledene storende verkleuringen heeft en niet alles is weg te werken. Ook wanneer er bijvoorbeeld familie uit het buitenland moet komen en de uitvaart niet snel kan plaatsvinden, kan thanatopraxie een goede oplossing zijn.

Voordelen van thanatopraxie:

- De kans dat opbaring van de overledene tot aan de dag van de uitvaart mogelijk is, wordt door thanatopraxie vergroot. Het werkt beter dan koelen.
- De behandeling hoeft niet onmiddellijk plaats te vinden na overlijden. Beter is zelfs om het lichaam even met rust te laten en de behandeling een aantal uren of zelfs een dag later uit te voeren.
- De plaats van opbaring hoeft niet op een lage temperatuur gehouden te worden, dus geen bijgeluiden van een motor en/of airco. Dat kan voor opbaring thuis een voordeel zijn. Er zijn ook geen problemen met de matras of condensvorming vanwege de koeling.
- De overledene voelt niet 'koud' aan en heeft een normale kleur.
- De overledene hoeft niet per se liggend opgebaard te worden.
- Thuis opbaren is geen probleem.

De behandeling

Een thanatopraxiebehandeling duurt ongeveer 2 uur. Tijdens de behandeling wordt er, door een kleine incisie van hooguit twee centimeter, een vloeistof in de bloedbaan van de overledene gebracht. Daardoor wordt de ontbinding en bacteriegroei sterk geremd. Ook het verzorgen van het lichaam en restauratie (bijvoorbeeld na een ongeluk) hoort bij de behandeling. De behandeling vindt bij voorkeur plaats in een uitvaartcentrum of mortuarium. In overleg kan soms worden uitgeweken naar andere locaties.

Wie kan een thanatopraxiebehandeling doen?

Thanatopraxie mag in Nederland alleen worden uitgevoerd door erkende thanatopracteurs die daartoe zijn opgenomen in een speciaal register. In het 'Register Erkende Thanatopracteurs' zijn alle erkende thanatopracteurs opgenomen. Een thanatopracteur kan alleen in het Register worden opgenomen als hij of zij de Gedragscode van het Nederlands Instituut voor Thanatopraxie ondertekent. Uw uitvaartondernemer kan u hierbij adviseren.

16 Hoe kan ik mijn lichaam ter beschikking stellen aan de wetenschap?

Ondanks alle moderne technische hulpmiddelen blijft het voor een goede opleiding en nascholing van artsen noodzakelijk om te kunnen beschikken over menselijke lichamen. U kunt daarvoor uw lichaam na uw dood ter beschikking stellen aan de medische wetenschap.

Geen begrafenis of crematie

Wanneer u uw lichaam ter beschikking stelt aan de wetenschap kiest u ervoor om na uw dood uw lichaam te bestemmen voor de opleiding van aanstaande artsen en specialisten. U en uw nabestaanden doen afstand van de zeggenschap over uw lichaam en dragen dit over aan een anatomisch laboratorium. Er vindt geen begrafenis of crematie plaats kort na het overlijden.

In het laboratorium wordt uw lichaam geprepareerd om het voor onderwijsdoeleinden geschikt te maken. Na de ontleding worden de stoffelijke resten alsnog naar een crematorium gebracht. Deze crematie kan jaren later plaats vinden en gebeurt anoniem.

Schriftelijk vastleggen in een wilsbeschikking

De wens om uw lichaam ter beschikking te stellen van de medische wetenschap moet u schriftelijk vastleggen in een wilsbeschikking bij de afdeling Anatomie van een universiteit.

Formulieren aanvragen

De formulieren voor de wilsbeschikking en de daarbij behorende informatie kunt u bij de Uitvaart Informatie Hulplijn aanvragen. Na ontvangst van de ingevulde wilsbeschikking door een anatomische afdeling van een universiteit wordt uw wens vastgelegd. Daarvan ontvangt u een bevestiging.

Bespreek uw wensen met uw nabestaanden

Laat uw familie en huisarts weten dat u deze wilsbeschikking hebt gemaakt. Als u later uw beslissing zou willen herzien, kunt u zich schriftelijk tot het betreffende Anatomische instituut wenden en daarbij uw exemplaar van de wilsbeschikking meesturen. Uw wilsbeschikking wordt dan vernietigd.

Wanneer u vragen heeft over het regelen van uw eigen uitvaart, de mogelijkheden wilt bespreken of gewoon eens met iemand wilt praten over dit onderwerp, aarzel dan niet en bel de Uitvaart Informatie Hulplijn 0800 - 4444 000. Wij helpen u graag verder.

Kan ik dan ook nog donor worden?

Het is wel mogelijk zowel een donorcodicil als een wilsbeschikking te hebben, maar ze zijn niet tegelijk uitvoerbaar. Het is dus mogelijk het lichaam voor beide doeleinden ter beschikking te stellen, maar een lichaam kan maar voor één van beide doeleinden worden gebruikt. Vertel uw naasten of de huisarts waar uw voorkeur naar uitgaat, zodat zij conform uw wensen kunnen handelen.

Kunnen nabestaanden nog afscheid nemen?

Er wordt geprobeerd zoveel mogelijk rekening te houden met de wensen van de nabestaanden. Met de uitvaartverzorger kunnen daarover afspraken gemaakt worden. Helaas is er weinig tijd om afscheid te nemen omdat uw lichaam zo snel mogelijk naar het anatomisch laboratorium vervoerd moet worden.

Wordt het lichaam altijd geaccepteerd?

Het is mogelijk dat uw wilsbeschikking niet kan worden uitgevoerd. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer u bijvoorbeeld in het buitenland overlijdt of wanneer het bericht van overlijden later dan 24 uur de afdeling Anatomie bereikt. Ook kan een lichaam niet geaccepteerd worden wanneer er obductie/sectie heeft plaatsgevonden of wanneer er sprake is van ernstige verminking. Het is ook mogelijk dat het lichaam niet geaccepteerd wordt, omdat het aanbod te groot is.

Heb ik nog een uitvaartverzekering nodig?

Wanneer uitvoering van de wilsbeschikking niet mogelijk is, moeten uw nabestaanden zorg dragen voor een begrafenis of crematie. Het is verstandig daar rekening mee te houden en uw uitvaartverzekering of vergelijkbare verzekering niet op te zeggen.

17 Wie kan ik bellen bij een sterfgeval?

Bij een sterfgeval kunt u 24 uur per dag, 7 dagen per week bellen met de Uitvaart Informatie Hulplijn, telefoonnummer 0800 - 4444 000. U wordt dan direct geholpen met het inschakelen van een uitvaartondernemer. Deze wordt van de nodige informatie voorzien om zo snel mogelijk de verzorging op te pakken.

18 Hoe kan ik mij verzekeren voor mijn uitvaart?

De kosten van een uitvaart zijn afhankelijk van uw wensen en van de prijzen in uw regio, maar een gemiddelde uitvaart kost in Nederland al gauw zo'n 5.000 tot 7.000 euro. Dat is een groot bedrag dat u op verschillende manieren kunt bekostigen. Een uitvaartverzekering vergoedt de kosten van een uitvaart. Er zijn twee soorten uitvaartverzekeringen: een natura-uitvaartverzekering, en een kapitaalverzekering.

Natura-uitvaartverzekering

Een natura-uitvaartverzekering is geschikt voor iedereen (jong en oud) die zijn of haar nabestaanden het regelwerk en de financiële afhandeling wil besparen. Een natura-uitvaartverzekering is een verzekering die bij overlijden geen geld uitkeert. In plaats daarvan wordt de uitvaart verzorgd en betaald.

De diensten en producten, zoals de kist, kaart en een aulaplechtigheid, staan omschreven in de polisvoorwaarden van de verzekering. De nabestaanden hoeven zich geen zorgen te maken over het regelen van een uitvaart, en ze hoeven zich ook geen zorgen te maken over de afhandeling van de nota's voor de uitvaart.

Hoe wordt een naturaverzekering betaald?

Er zijn natura-uitvaartverzekeringen op basis van periodieke premiebetaling of op basis van een éénmalige koopsomstorting. Ook een combinatie hiervan is mogelijk. Er zijn diverse verzekeraars die een natura-uitvaartverzekering aanbieden. De Uitvaart Informatie Hulplijn kan u adressen en informatie verstrekken.

Veel natura-uitvaartverzekeraars verzorgen ook zelf de uitvaart, maar dat hoeft niet zo te zijn, het is ook mogelijk een uitvaartondernemer naar keuze in te schakelen.

Bespreek de verzekering met uw nabestaanden

Een natura-verzekering is een persoonlijke verzekering. Het is verstandig om met uw nabestaanden te delen wat er wel en niet in de verzekering gedekt en geregeld is. Kijk daarbij ook goed of er maximale bedragen genoemd zijn in de dienstenverzekering. Dit voorkomt teleurstellingen of verrassingen bij uw nabestaanden, die een heel ander beeld kunnen hebben van hoe uw uitvaart er uit moet zien.

Daarnaast is het ook voor uzelf verstandig om eens in de zoveel tijd uw wensen nog eens door te lopen en na te gaan of dit nog steeds bij uw situatie past.

Met een natura-verzekering bent u mogelijk (afhankelijk van de polisvoorwaarden) ook gedekt tegen het risico van onderverzekering. Als daadwerkelijk de diensten worden vergoed en niet een maximaal bedrag, kan dat een voordeel zijn ten opzichte van een kapitaalverzekering. De verzekeraar verbindt zich dan immers om deze diensten uit te betalen, ongeacht de kosten. Daar staat tegenover dat als de prijzen stijgen, er ook een stijging in de waarde van de polis plaatsvindt en een hogere premie zal worden voorgesteld, om deze prijsstijging te compenseren.

Kapitaalverzekering

Bij een kapitaal-uitvaartverzekering keert de verzekeraar een geldbedrag uit aan de nabestaanden. Met dat bedrag kan de uitvaart verzorgd worden. Nabestaanden hebben de volledige vrijheid over het te besteden bedrag. Het bedrag hoeft dus niet verplicht te worden besteed aan de uitvaart. De hoogte van het verzekerd bedrag kan vooraf bepaald worden. Op die manier kunt u dus voor een sobere of meer uitgebreide uitvaart kiezen.

De nabestaanden schakelen bij het regelen van de uitvaart zelf een uitvaartverzorgster in en in overleg met hem/haar wordt de uitvaart vormgegeven.

Wat als de kosten voor een uitvaart hoger worden?

U moet er rekening mee houden dat door inflatie de kosten van de uitvaart steeds hoger worden, terwijl uw verzekerde bedrag niet hoger wordt. Het is aan te raden om de 5 jaar na te gaan of het verzekerde bedrag nog voldoet.

Wat als het uitgekeerde bedrag niet hoog genoeg is?

Het kan voorkomen dat de hoogte van het uitgekeerde bedrag op het moment van overlijden niet voldoende blijkt te zijn om de wensen in te vullen. Zeker bij lang geleden afgesloten verzekeringen kan dit het geval zijn. De nabestaanden zullen dat verschil dan nog bij moeten betalen.

19 Moet ik mijn uitvaart per se door mijn verzekeraar laten regelen?

Wanneer u een natura-uitvaartpolis heeft afgesloten, is er over het algemeen sprake van een basispakket waarin de verzorging, de kist, de opbaring, het rouwvervoer e.d. zijn geregeld. De verzekeringsmaatschappij heeft daarvoor afspraken gemaakt met aan haar gelieerde leveranciers. Maar u bent, ook wanneer u een natura uitvaartverzekering heeft, niet verplicht uw uitvaart ook daadwerkelijk door de uitvaartondernemer van uw verzekeraar te laten verzorgen. Het laten uitvoeren door een andere uitvaartorganisatie dan de uitvaartondernemer via uw verzekeraar kan echter in sommige situaties wel (financiële) consequenties hebben. U kunt het beste contact opnemen met uw verzekeraar om te vragen of er in uw situatie consequenties zijn verbonden aan het inschakelen van een uitvaartondernemer naar eigen keuze.

Wat kunt u het beste doen wanneer u een voorkeur heeft voor een bepaalde uitvaartondernemer?

Veel uitvaartondernemers hebben regelingen getroffen waardoor zij de uitvaart tegen dezelfde voorwaarden kunnen uitvoeren als de uitvaartondernemer van uw verzekering. In dat geval is er dus geen sprake van een meerprijs. Het is dus verstandig bij de uitvaartondernemer van uw keuze te informeren wat de mogelijkheden zijn. De uitvaartondernemer kan u adviseren en bij de uitvaart ook de verzekering voor u afhandelen. Het kan zelfs zijn dat u daarmee goedkoper uit bent, afhankelijk van het pakket dat u heeft afgesloten.

Hoe bereidt u een en ander goed voor?

Ga naar de uitvaartonderneming van uw keuze en vraag een offerte voor de uitvaart zoals u hem wenst. Vooral bij pakketverzekeringen is dat belangrijk omdat het kan zijn dat niet al uw wensen bij de polis inbegrepen zijn. De uitvaartondernemer maakt bij het opstellen van de begroting een inventarisatie van de beschikbare uitvaartverzekeringen. Zo weet u ook precies of u voldoende verzekerd bent. U kunt de uitvaartondernemer ook vragen bij u thuis te komen voor een voorbespreking, dat is meestal gratis.

Hoe zorg ik er voor dat mijn nabestaanden weten wat mijn wensen zijn?

Vraag de uitvaartondernemer naar een brochure of boekje voor uw laatste wensen (ook wel wilsbeschikking of uitvaartcodicil genoemd). U kunt uw nabestaanden zo handvatten achterlaten voor uw

afscheid. Zorg ervoor dat deze zaken bij uw belangrijke (verzekerings-) papieren bewaard blijven, zodat uw nabestaanden deze informatie snel kunnen vinden en uw wensen kunnen invullen.

20 Hoe weet u of uw uitvaartverzekering nog voldoet?

Veel mensen hebben in het verre verleden een uitvaartverzekering afgesloten. Of zij namen de verzekering over die hun ouders ooit voor hen afgesloten hebben. Daardoor is vaak niet exact duidelijk waarvoor zij zijn verzekerd. Herkent u zich in deze situatie?

Heeft u zo'n oude polis? Dan raden wij u aan deze verzekering eens door te nemen. U krijgt dan inzicht of uw uitvaartverzekering nog aan uw wensen voldoet.

Aanvullende uitvaartverzekering nodig?

Wanneer uw oude polis niet voldoende blijkt te zijn om de uitvaartkosten te dekken, wil dat niet altijd zeggen dat u ook meer moet verzekeren. Misschien wilt u spaargeld of andere financiële middelen gebruiken voor de uitvaart. Maar het kan ook zijn dat een ander type uitvaartverzekering beter bij uw huidige situatie past.

Oude polissenregister

Oude verzekeringsmaatschappijen zijn inmiddels vaak overgenomen door andere partijen. Soms kan het lastig zijn een oude verzekeraar op te sporen. De Uitvaart Informatie Hulplijn beschikt over een 'oude polissenregister', daarmee kan de oude verzekeraar vaak nog achterhaald worden.

Wij kunnen ons ook voorstellen dat u hulp nodig heeft bij wat in uw situatie het beste is. Neemt u dan contact op met de Uitvaart Informatie Hulplijn.

21 Wat zijn de voordelen van het geheel of gedeeltelijk vooruit betalen van de uitvaart?

U heeft geen uitvaartverzekering maar u wilt er wel van verzekerd zijn dat het geld dat u voor uw uitvaart beschikbaar heeft ook daadwerkelijk voor uw uitvaart gebruikt wordt.

U stort bij een uitvaartonderneming die deze dienst aanbiedt een bedrag dat maximaal overeenkomt met de kosten voor uw uitvaart. De hoogte van het bedrag bepaalt u zelf. Het maakt niet uit of het overlijden in de nabije toekomst te verwachten is, of nog ver weg is.

Voordelen:

- Het geld dat u bestemd heeft voor uw uitvaart wordt ook echt voor uw uitvaart aangewend.
- Doordat uw storting een vooruitbetaling betreft is het gereserveerde bedrag tot een bepaald maximum vrijgesteld van de vermogensrendementsheffing, de belasting die u moet betalen in box 3. De belastingtelefoon kan u hier nader over informeren.
- De uitvaart wordt volgens uw wensen uitgevoerd door de uitvaartonderneming die deze dienst aanbiedt. Die zorg wordt de nabestaanden dus uit handen genomen.

- De aanbiederende uitvaartonderneming geeft korting op bepaalde diensten.
- De na de uitvaart eventueel resterende gelden worden toegewezen aan een nieuwe of reeds bestaande vooruitbetaler.

22 Kan ik nu al een graf kopen en wat zijn de kosten?

Het komt steeds vaker voor dat mensen op een bepaalde begraafplaats of op een speciale plek op een begraafplaats begraven willen worden en vast een plekje willen reserveren. Maar de vraag of dat ook kan, kan niet zonder meer met een 'ja' of een 'nee' worden beantwoord, de mogelijkheden verschillen per begraafplaats. Een begraafplaats met ruimtegebrek zal niet zo snel overgaan tot het reserveren van graven.

Familie- of koopgraven

Vroeger werd vaak gesproken over eigendomsrechten maar feitelijk krijgt de rechthebbende de grond niet in eigendom. Tegenwoordig wordt gesproken over eigen graven, familiegraven of ook wel koopgraven. Grafrechten voor deze graven kunnen voor onbepaalde termijn worden uitgegeven, het zgn. eeuwigdurend grafrecht, of voor de wettelijke termijn van tenminste twintig jaar.

Een graf reserveren

Wanneer de gewenste begraafplaats de mogelijkheid tot reserveren biedt, wordt degene die de reservering op zijn/haar naam laat zetten rechthebbende van het graf. Deze rechthebbende heeft daarmee het uitsluitend recht om voor een bepaalde of onbepaalde tijd personen te laten begraven in het graf.

In overleg met de begraafplaatsbeheerder kan de rechthebbende gedenktekens op het graf laten plaatsen of verwijderen en mag nieuwe begravingen of bijzettingen laten plaatsvinden.

Rechten en plichten

De rechthebbende heeft naast bovengenoemde rechten meestal ook enkele plichten.

Daarvan zijn de betalingsverplichtingen in verband met de verkregen gebruiksrechten en de onderhoudsverplichting de belangrijkste. Vaak wordt het onderhoud uitbesteed aan de beheerder van de begraafplaats.

De rechthebbende kan overigens niet zomaar doen en laten met het graf wat hij wil. Hij is gebonden aan bepaalde wettelijke regelingen en aan de verordening of het reglement van de begraafplaats.

Verlenging grafrechten

Na het verstrijken van de grafrechtperiode kunnen de grafrechten tegenwoordig in de meeste gevallen steeds met tien jaar worden verlengd. In het verleden zijn ook vaak eeuwigdurende grafrechten uitgegeven. Deze graven mogen daarom niet zonder meer worden geruimd.

Natuurbegraafplaatsen

Op de meeste natuurbegraafplaatsen is eeuwige grafrust mogelijk. Dit kan vaak zonder

bijkomende kosten voor verlenging en onderhoud omdat natuurgraven onderhoudsvrij zijn. Eenmalige kosten voor eeuwigdurend grafrecht worden vaak wel in rekening gebracht.

23 Kan ik mijn grafsteen of gedenkteken nu al uitzoeken?

Het komt steeds vaker voor dat mensen al bij leven een gedenksteen uit zoeken, bijvoorbeeld wanneer er geen kinderen of andere nabestaanden zijn.

De mogelijkheden op het gebied van grafwerk zijn bijna onbeperkt. Een monument kan worden gemaakt van natuursteen maar een combinatie van glas, aluminium, brons of RVS is ook mogelijk. U kunt zelfs van een zwerfkei uit uw eigen tuin een grafmonument maken.

Voorkeuren op het gebied van vormgeving, tekst en afbeeldingen zijn heel persoonlijk. U kunt vanzelfsprekend zelf ideeën en suggesties aandragen; een gedenksteen is immers maatwerk en moet aansluiten bij het karakter van de overledene.

Voorschriften verschillen per begraafplaats

Als u een steen wilt uitzoeken, laat u dan goed adviseren en neem hiervoor ruim de tijd. Het is belangrijk om de voorschriften van de begraafplaats door te nemen en daarna pas het model en materiaal te bespreken. Iedere begraafplaats heeft zijn eigen regels en richtlijnen.

Uw keus vast laten leggen

U kunt uw keus laten vastleggen bij een notaris door middel van een wilsbeschikking of bij het natuursteenbedrijf zelf.

Het plaatsen van een grafmonument

Voordat de steenhouwer kan overgaan tot het plaatsen van de gedenksteen moet er eerst een vergunning worden aangevraagd. De aanvraag kan het beste worden gedaan door de steenhouwer zelf. Deze is bekend met de voorschriften van de begraafplaats. Hij dient dan met een aanvraagformulier de tekening met maatvoering in, zodat u er zelf geen omkijken meer naar heeft.

24 Kunnen wij een grafmonument ook jaarlijks in onderhoud geven?

Een graf moet onderhouden worden. Dat kan lastig zijn wanneer de nabestaanden niet in staat zijn om het graf te verzorgen, bijvoorbeeld omdat ze in het buitenland wonen.

Er zijn bedrijven die dat onderhoud van u kunnen overnemen. Met het natuursteenbedrijf waar het grafmonument vandaan komt, kunt u bijvoorbeeld in overleg een contract opstellen waarin voor een aantal jaren vastgelegd wordt welke werkzaamheden er jaarlijks uitgevoerd worden tegen een vast bedrag.

Zo'n onderhoudscontract is ook een goede oplossing wanneer er geen nabestaanden zijn. In dat geval kan het onderhoud notarieel geregeld worden. Er wordt dan uit de nalatenschap een vast bedrag gereserveerd dat wordt verdeeld over het aantal jaren onderhoud.

25 Wat zijn de mogelijkheden voor asbestemming?

Er zijn veel verschillende mogelijkheden om de as zijn definitieve bestemming te geven. Wilt u de as bijzetten of verstrooien? Het bijzetten van de as betekent dat de urn met de as van de overledene een mooie plek krijgt bij u thuis of op een andere plek. Kiest u voor verstrooien, dan wordt de as op een bepaalde plek uitgestrooid, dat kan zowel op het land als op het water.

U kunt ook kiezen voor een combinatie van bijzetten en verstrooien. Een klein gedeelte van de as bewaart u dan bijvoorbeeld in een urn of medaillon en de rest van de as laat u verstrooien.

Mag de as verdeeld worden?

Ja, de Wet op de lijkbezorging staat het scheiden van de as toe. Daarmee biedt de wet ook gelegenheid om meerdere nabestaanden een tastbare herinnering te geven en mag er een beetje as in bijvoorbeeld een mini-urn, medaillon, ring of ander sieraad verwerkt worden.

Kan het crematorium de asbestemming verzorgen?

De meeste crematoria hebben een speciale ruimte waar u sierurnen, gedenktegels, gedachtenisplaatjes en sieraden kunt zien. Er zijn zoveel mogelijkheden dat de medewerkers van het crematorium u adviseren om, voordat u een keuze maakt, contact met hen op te nemen en een bezoek te brengen aan het crematorium. Ze kunnen u ook voorlichten over de verschillende mogelijkheden van asbestemming.

Moet ik erbij zijn als de as verstrooid wordt of de urn wordt bijgezet?

Nee, dat hoeft niet. Het crematorium handelt in opdracht van de nabestaanden, maar als het crematorium de urn bijzet of de as verstrooit hoeven er geen nabestaanden aanwezig te zijn.

26 Wat zijn de mogelijkheden als ik de as wil laten verstrooien?

Wanneer u de as van uw dierbare wilt laten verstrooien zijn er diverse mogelijkheden. De meeste begraafplaatsen en crematoria beschikken over een eigen strooiveld waar u zelf de as kunt verstrooien of dat kunt laten doen door een medewerker van het crematorium. Maar u kunt de as ook laten verstrooien vanaf een boot, uit een vliegtuig of zelfs per heliumballon. U kunt ook kiezen voor een combinatie van bijzetten en verstrooien. Een klein gedeelte van de as bewaart u dan bijvoorbeeld in een urn of medaillon en de rest van de as kan dan worden verstrooid.

Verstrooiing bij een crematorium of begraafplaats

Crematoria en begraafplaatsen beschikken meestal over een eigen strooiveld. Dat kan een

grasveld zijn, maar het kan ook een gedeelte van een bos en/of park zijn. De verstrooiing van de as op deze terreinen gebeurt op een door u uitgekozen plekje door of (wanneer u de as zelf wilt verstrooien) onder begeleiding van een medewerker van het crematorium of kunt dat laten verzorgen door het crematorium. Veel crematoria bieden bovendien de mogelijkheid om van het verstrooien een soort van laatste afscheidsceremonie te maken.

Met het verstrooien van de as op een strooiveld heeft u een plek waar u kunt terugkeren om uw dierbare te gedenken. U moet zich wel realiseren dat op het strooiveld de as van verschillende overledenen door elkaar zal komen. Bij het verstrooiveld kan vaak ook, wanneer de ruimte dat toelaat, een herinneringstegel of een gedachtenisplaatje geplaatst worden. Wanneer u wilt kunt u na de verstrooiing het vuurvaste identiteitssteentje dat in de asbus zat, mee naar huis nemen.

Verstrooiing op het crematoriumterrein zonder aanwezigheid van familie

Wanneer u ervoor kiest om niet zelf bij de verstrooiing op het crematoriumterrein aanwezig te zijn, dan licht het crematorium u, wanneer u dat wilt, in over het tijdstip, de dag en waar de verstrooiing heeft plaats gevonden.

Verstrooiing op een andere plaats

Verstrooiing op het terrein van een ander crematorium of van een begraafplaats is ook mogelijk. Heeft u specifieke wensen over de plek van verstrooiing dan moet u dat uitdrukkelijk kenbaar maken.

Het is bijvoorbeeld mogelijk de as bij te laten zetten in een bestaand graf, maar dan is wel de toestemming nodig van de begraafplaats en van de rechthebbende op dat graf. Het is dan ook aan te bevelen u van tevoren goed op de hoogte te stellen of aan de specifieke 'strooiwensen' tegemoet gekomen kan worden.

Met uitdrukkelijke toestemming van de grondeigenaar is het ook mogelijk om de as op een terrein te verstrooien dat niet specifiek daarvoor is bedoeld.

Verstrooiing op speciale verstrooivelden

Er zijn in het hele land ook specifieke verstrooiterreinen. Denk hierbij aan het Nationaal Verstrooiterrein Delhuizen, Strooiveld Nirvana of op een aantal specifieke terreinen van Staatsbos-beheer. Informeer bij het crematorium van uw keuze naar hun specifieke verstrooiterreinen.

Nationaal Verstrooiterrein Delhuizen op de Hoge Veluwe

Het Nationaal Verstrooiterrein Delhuizen ligt bij Arnhem. Dit terrein, gelegen in het mooie Veluwe landschap, heeft een oppervlakte van maar liefst 80 hectare. Daar kunt u de as naar wens in de bossen of bij de uitgestrekte heidevelden verstrooien, onder begeleiding van een medewerker van het crematorium. De as kan daar ook worden verstrooid zonder aanwezigheid van familie. Het Nationaal Verstrooiterrein Delhuizen is opengesteld voor publiek. U kunt tijdens het wandelen uw dierbare herdenken. Daarnaast is het mogelijk om in overleg een herinneringsboom te planten.

Strooiveld Nirvana

In overleg met de Hindoestaanse gemeenschap in Twente is het verstrooiveld Nirvana gerealiseerd. Dit strooiveld maakt het mogelijk om volgens de Hindoe-ritus as te verstrooien in het water. Het is een openbaar verstrooiveld, iedereen kan van deze manier van verstrooien gebruik maken.

Verstrooiing boven water

Individuele of collectieve verstrooiing op zee

Bij een individuele verstrooiing wordt de as van één overledene verstrooid. Op uw verzoek huurt het crematorium een schip of vliegtuig. Onder begeleiding van een medewerker van het crematorium wordt de as in uw aanwezigheid verstrooid. Daarbij kan een korte ceremonie plaatsvinden, zoals het strooien van bloemen, het afspeken van muziek of het uitspreken van een in memoriam. De verstrooiing van de as vanuit een vliegtuig gebeurt altijd onder begeleiding van een medewerker van het crematorium. Vanaf een boot kan de verstrooiing, wanneer men dat wil, door de nabestaanden zelf worden gedaan.

Tijdens een collectieve verstrooiing wordt de as van meerdere personen boven zee verstrooid. De medewerker van het crematorium verstrooit op respectvolle wijze de as van meerdere overledenen afzonderlijk. Wel is het mogelijk een korte ceremonie te laten uitvoeren. Er zijn crematoria die de nabestaanden vooraf laten weten wanneer de as van hun dierbare verstrooid zal worden, maar meestal wordt men hierover niet van te voren geïnformeerd. Wanneer nabestaanden dit wensen ontvangen zij na afloop van de verstrooiing een bericht van datum, plaats en tijdstip waarop de verstrooiing heeft plaatsgevonden.

Opstapvaarten

Bij een opstapvaart wordt het schip gedeeld met andere families. U vaart zelf mee naar open zee en u zorgt zelf voor het meenemen van de as, de eventuele bloemen, en verstrooiing hiervan. Op zee wordt voorafgaande aan elke verstrooiing een korte persoonlijke plechtigheid gehouden, waarna u in alle rust de gelegenheid krijgt om te verstrooien.

Verstrooiing op de binnenwateren

Verstrooiing van de as op binnenwateren, meestal op de meren, waaronder het IJsselmeer en het Markermeer, gebeurt meestal vanaf een schip.

Verstrooiing boven water per vliegtuig

De verstrooiing boven zee kan per vliegtuig worden uitgevoerd en als de nabestaanden dit willen kunnen ze meevliegen. Er wordt gevlogen met 4-zits toestellen. Naast de piloot en de uitvaartleider kunnen er maximaal 2 nabestaanden mee.

Als er meer nabestaanden willen meevliegen worden volgtoestellen ingezet. In ieder volgtoestel kunnen elk 3 nabestaanden mee, waarbij er een maximum is van 6 toestellen per vlucht. Een andere mogelijkheid is om te kiezen voor een Fly-By vlucht. Bij een Fly-By vlucht kunnen nabestaanden en andere belangstellenden met elkaar vanaf het strand de verstrooiing bijwonen en waarnemen.

De kosten van een verstrooiing op het water

De kosten van verstrooiingen op het water variëren. Zo zijn de kosten vanaf een boot gering, tenzij er nabestaanden aanwezig zijn. Vanuit een vliegtuig zijn de kosten hoger.

27 Bijzetten van de as

Als u kiest voor het bijzetten van de as zijn er verschillende manieren waar en waarop u de as wilt bijzetten. Bijzetten kan bijvoorbeeld in een columbarium of in een urnentuin, maar ook thuis.

Bijzetting in een columbarium (urnenmuur)

Een columbarium of urnengalerij is een wand of een muur met daarin allerlei nissen, waarin de (sier)urn wordt bijgezet. De asbus - geplaatst in een (sier)urn - kan in uw aanwezigheid worden bijgezet. In de nis is naast de urn nog ruimte om iets van persoonlijke aard neer te zetten. Ook zijn er dubbele nissen, bijvoorbeeld voor de asbussen van een echtpaar, die ofwel in één grote sierurn of in twee aparte kunnen worden geplaatst.

Bij sommige crematoria staat de asbus in een gesloten columbarium. Een dergelijke sluitplaat kan transparant zijn, waardoor de urn zichtbaar blijft. Uiteraard kan de sluitplaat ook van steen, metaal of van marmer tot brons zijn, en u kunt op de afdekplaat een tekst of afbeelding laten aanbrengen. In een afgesloten nis kan de asbus zonder sierurn worden geplaatst.

De sluitplaat kan voorzien worden van een bloemenhouder. Zowel een sluitplaat als een sierurn dient u zelf aan te schaffen en is eigendom van de huurder van de nis.

Hoelang blijft de as in het columbarium?

U bepaalt zelf hoe lang de urn in het columbarium blijft. U kunt de nis in het columbarium voor meerdere jaren huren, en de huurtermijn kan steeds worden verlengd.

De nissen worden doorgaans eerst voor 5 jaar of langer verhuurd, daarna kan er in principe onbeperkt verlengd worden, indien gewenst ook per jaar.

Bijzetting in de urnentuin

Bij de meeste crematoria is een speciaal aangelegde tuin waar u een plaatsje kunt kiezen om de asbus in een sierurn boven aarde te plaatsen.

Bijzetting van de asbus in een urnengraf

De urnentuin biedt uitkomst wanneer u heeft gekozen voor een crematie, maar wel graag een graf als herdenkingsplaats wilt hebben. U kunt de (sier)urn ondergronds bijzetten onder een steen of zogenaamd urnament. Urnamenten zijn meestal kleinere graven waarin een urn geplaatst kan worden en die voorzien kunnen worden van een grafsteen of plaquette, overeenkomstig het reglement van het crematorium.

Urnamenten kunnen sterk variëren wat betreft vorm, afmetingen en gebruikte materialen. Ze kunnen bijvoorbeeld van bronzen, glas of keramiek zijn. De steen of het urnament kunt u laten voorzien van een inscriptie.

Het plaatsen van de asbus in een urnenkelder

Een andere mogelijkheid is het huren van een urnenkelder, ook wel urngraf genoemd. Dat is echter niet bij alle crematoria mogelijk.

De oppervlakte voor een urnenkelder is afhankelijk van het aantal te plaatsen asbussen/sierurnen. Evenals bij graven kan er een monument op de urnenkelder worden geplaatst.

Bijzetting in bestaand- of urnengraf

Misschien wilt u de asbus laten plaatsen in een urnengraf of columbarium elders. Sommige begraafplaatsen beschikken over een eigen columbarium. Ook kunt u de asbus op of in een bestaand graf laten (bij)plaatsen. Dit kan zowel in een standaardgraf als in een speciaal daarvoor geschikt gemaakt urnengraf. Wilt u de asbus op of in een bestaand graf bijplaatsen, dan is er wel toestemming nodig van de rechthebbende op dat graf.

Het crematorium kan op uw verzoek de overbrenging van de asbus naar de begraafplaats of crematorium verzorgen.

Op 'gesloten' begraafplaatsen - dit zijn begraafplaatsen die gesloten verklaard zijn - mogen meestal asbussen bijgeplaatst worden in een graf. Bij de ruiming van het graf kunnen deze asbussen vrij eenvoudig uit het graf worden gehaald en eventueel bijgeplaatst worden in een ander graf, alsnog verstrooid worden of bij iemand thuis worden geplaatst.

Bijzetting in de urnenvijver

Bij sommige crematoria is het mogelijk om de as in een speciaal hiervoor bestemde urn in de urnenvijver te bewaren.

Zeebijzetting

U kunt er voor kiezen om de as bij te zetten in de Noordzee. De as wordt dan in een zouturn vanaf een schip te water gelaten. De urn lost na verloop van tijd op in het zeewater.

28 Mag ik de urn ook mee naar huis nemen?

Ja, de urn mag mee naar huis, dat gebeurt heel veel. Nabestaanden kunnen om begrijpelijke redenen hun dierbare zo dicht mogelijk bij zich willen hebben. Bijvoorbeeld bij hen thuis of op een begraafplaats in de buurt. Veel begraafplaatsen hebben tegenwoordig urnentuinen en urnenmuren.

Mag ik thuis alles met de as doen?

Ja, in principe wel. U kunt de urn thuis neerzetten of in de eigen tuin begraven of bijzetten. De as in de urn zit in een asbus of in een ashoes. Blijft de as in de urn, dan moet de asbus of ashoes gesloten blijven en moeten naam en crematoriumnummer 20 jaar lang leesbaar blijven. Dit is belangrijk, want als later een nieuwe bewoner de tuin omspit en de urn vindt, kan hij de urn bij het crematorium terugbezorgen.

Mag ik de as overal verstrooien?

In uw eigen tuin is het verstrooien geen probleem, maar wanneer u de as elders op een dierbaar plekje wilt verstrooien, dan mag dat niet zomaar.

De as mag niet overal worden verstrooid en er gelden enkele voorwaarden. De belangrijkste voorwaarde is wel dat de eigenaar van de grond toestemming moet geven. Zo moet voor plekken die in particulier bezit zijn, de eigenaar van die grond toestemming verlenen om de as daar te verstrooien. Stel dat de overledene graag in een bepaald bos wandelde of aan de waterkant viste en u wilt de as daar verstrooien, dan moet u toestemming hebben van bijvoorbeeld Staatsbosbeheer of Rijkswaterstaat.

Gaat het om openbare plaatsen, dan kunt u het beste navraag doen bij de gemeente. In de Algemene Politie Verordening van een gemeente staat meestal beschreven waar en wanneer verstrooid mag worden. Op een aantal plaatsen kan het namelijk verboden zijn, bijvoorbeeld op verharde wegen.

U moet u zich ook realiseren dat een privé-verstrooi plek niet altijd toegankelijk is of zal blijven. Kiest u bijvoorbeeld voor de eigen tuin, dan moet u er wellicht rekening mee houden, dat u na een verhuizing geen rechten meer kan laten gelden, zoals bezoek aan of het ongemoeid laten van de plek van verstrooiing. Dat kan ook gelden voor andere zelfgekozen plekken.

Thuisbijzetting

Ook kan de asbus worden meegenomen naar huis of naar het huis van degene die de zorg voor de asbus op zich neemt. Dit betekent in de praktijk dat de overledene in zijn laatste wil zelf kan bepalen wie de asbus met de as mee naar huis mag nemen.

U kunt de asbus thuis of in de tuin een eigen plekje geven en bewaren in een sierurn, in een kunstvoorwerp, in een medaillon of ander sieraad.

29 Zijn er speciale mogelijkheden van asbestemming voor kinderen?

De Wet op de lijkbezorging stelt geen verplichting tot begraven of cremieren voor ongeboren foetussen jonger dan 24 weken. Dat geldt wel voor kindjes die na 24 weken zwangerschap levenloos ter wereld komen.

Voor kinderen worden vaak speciale plekjes gecreëerd. Door de mogelijkheden van asbestemming en de mogelijkheid om een gedenktegeltje aan een zuil te kunnen plaatsen, worden deze plekken een bijzondere plaats om te gedenken. Zo kunnen er speciale verstrooi veldjes zijn (bijvoorbeeld een 'Vlinderhofje') voor de as van (heel kleine) kindjes.

Bij sommige gedenkparken staat bijvoorbeeld een vlinderboom op een 'Vlinderhofje'. Een kindje kan worden herdacht door de naam (of een andere tekst of afbeelding) te laten grave-

ren op één van de vlinders die in de boom hangen. Bij andere crematoria kunt u de as in een speciale kindersierurn een plaats geven op de kinderheuvel, zoals het ‘Sterrenheuveltje’.

30 Overzicht van gedenkmogelijkheden

Nabestaanden vinden het belangrijk om hun dierbaren op een mooie en persoonlijke manier te gedenken en zoeken vaak een plek om de herinnering levend te houden. Er zijn naast het uitstrooien en bijzetten ook nog andere mogelijkheden om de as te bewaren of om uw dierbare te gedenken. We geven wat ideeën.

Bij het crematorium

Gedenkstenen en gedenkplaten

Gedenkstenen of -platen zijn een veelgekozen manier om iemand te gedenken. U kunt een steen of plaat laten voorzien van een zelfgekozen tekst. De gedenksteen krijgt een plaats op het terrein waar ook de as kan worden verstrooid. Het gedenkplaatje wordt op het monument van het verstrooiterrein geplaatst. De mogelijkheden verschillen per crematorium.

Herinneringsboeken

Sommige crematoria hebben herinneringsboeken. In dergelijke boeken zijn pagina's gereserveerd voor elke dag van het jaar en het boek wordt op de betreffende dag open gelegd. Die dag kan bijvoorbeeld de sterfdag van een overledene zijn. Op die dag kunt u de door een kunstenaar met de hand gekalligrafeerde tekst bekijken. Deze tekst kan zelf gekozen worden door de nabestaanden.

Gedenksieraden en kunstvoorwerpen

Nu de Wet op de lijkbezorging het scheiden van de as toestaat, mag er ook een beetje as in bijvoorbeeld een mini-urn, medaillon, ring of ander sieraad verwerkt worden. Daarmee biedt de wet ook gelegenheid om meerdere nabestaanden een tastbare herinnering te geven.

Beelden

Beelden zijn een waardevolle en mooie herinnering aan de overledene. De mogelijkheden zijn talrijk als het gaat om het ontwerp van de beelden en het gebruikte materiaal. Vaak zijn natuurlijke thema's en symboliek verwerkt. Kunstenaars vervaardigen in opdracht de beeldjes. Meestal is het mogelijk een inscriptie in het beeldje te zetten.

Sierurnen

Sierurnen kunnen sterk variëren wat betreft uitvoering en materiaal. Zo kunt u kiezen voor een eenvoudige of luxe urn van steen, brons, gips, glas, hout of ander materiaal, met of zonder inscriptie. U kunt ook een sierurn naar eigen ontwerp laten maken.

Medaillons en andere sieraden

Een medaillon is een heel persoonlijke en tastbare herinnering aan de overledene. In het (verzegelde) sieraad wordt een kleine hoeveelheid as bewaard. U kunt de medaillon aan een

kettinkje om de hals dragen, maar het ook in een mooi vormgegeven stolpje laten plaatsen. Het medaillon kan verschillende vormen hebben, zoals de vorm van een kruisje of een hartje. Medaillons zijn in zilver, goud en titanium verkrijgbaar en kunnen van een kleine inscriptie worden voorzien. Op deze manier kunnen meerdere nabestaanden een tastbare herinnering krijgen. Waren het eerst vooral medaillons, inmiddels zijn er veel meer soorten sieraden verkrijgbaar, waarin men wat as kan bewaren. Sommige van deze sieraden zijn uitsluitend verkrijgbaar bij crematoria. Maar steeds vaker kan men voor assieraden ook terecht bij juweliers en edelmeden, waar u de assieraden naar uw persoonlijke keuze kunt samenstellen.

Glasobjecten

Een glasobject is een bijzondere en originele manier om iemand te gedenken. In een glasobject kunt u een kleine hoeveelheid as van de overledene laten versmelten. De as blijft dan beperkt zichtbaar. De objecten verschillen qua vorm en kunnen kleuren bevatten. Vaak verwijzen de onderwerpen naar natuurlijke thema's of symbolen.

31 Hoe stel ik een codicil of testament op?

Na uw dood kan de wettelijke verdeling van uw nalatenschap anders uitpakken dan u misschien had gewild of voorzien. Door uw wensen vast te leggen in een testament of codicil kunt u ervoor zorgen dat uw nalatenschap wordt verdeeld zoals u dat wenst.

Een testament laat u opstellen bij de notaris. Een codicil kunt u zelf opstellen. Het moet wel aan enkele voorwaarden voldoen.

Een codicil

Niet alles hoeft in een testament vastgelegd te worden. Wanneer het gaat om sieraden, kleding of meubelstukken kan dat ook met een codicil. In een codicil kunnen géén geld en/of onroerende c.q. registergoederen vermaakt worden, deze zaken kunnen alléén per testament vermaakt worden.

Wat kan in een codicil worden geregeld?

- het legateren van kleren, sieraden of meubelen, waarbij de goederen nauwkeurig moeten worden omschreven (bijvoorbeeld de eettafel met zes stoelen);
- de begrafenis of crematie. In een codicil kunt u omschrijven hoe u uw uitvaart wenst.

Hoe stel ik een codicil op?

Een codicil moet aan een aantal voorwaarden voldoen om rechtsgeldig te zijn:

- het moet door uzelf geschreven zijn;
- het moet worden voorzien van de datum waarop u het schrijft;
- het moet door u zijn ondertekend.

Waar bewaar ik het codicil?

U kunt het codicil het beste daar bewaren waar het snel gevonden kan worden. Zeker als u in uw codicil het een en ander beschreven heeft voor uw uitvaart, is het verstandig uw naasten op de hoogte te brengen van het bestaan van het codicil en de vindplaats daarvan. U kunt uw codicil

ook bij uw testament op het notariskantoor laten opbergen, maar ook dan geldt de raad uw naasten hiervan op de hoogte te brengen in verband met eventuele wensen omtrent uw uitvaart.

Voor- en nadelen van het codicil

Een voordeel van een codicil is dat het snel gewijzigd kan worden; namelijk door het oude te verscheuren en een nieuwe te schrijven. Een nadeel is dat het, wanneer het niet bij het testament is opgeborgen, zoek kan raken en of door kwaadwillenden na uw overlijden zoekgemaakt kan worden.

Het testament

Een testament kan worden gemaakt door iemand van 16 jaar of ouder. In een testament kunt u zaken regelen die afwijken van de wet.

Wat kan in een testament worden geregeld?

In een testament kunt u aangeven wie uw erfgenamen zijn en voor welk deel. U kunt uw erfgenamen meer of minder laten erven dan zij volgens de wet zouden erven.

U kunt ervoor zorgen dat personen en instellingen die volgens de wet niets zouden erven, een gedeelte van erfenis krijgen.

U kunt een executeur benoemen die zorgdraagt voor de uitvoering van het testament.

Hoe stel ik een testament op?

Voor het maken van een testament gaat u naar de notaris. De notaris legt de uiterste wil neer in een notariële akte: het testament. Een testament heeft pas rechtskracht wanneer het door degene die het testament maakt en de notaris is getekend.

Het wijzigen van een testament kan op elk moment door het maken van een nieuw testament. Elke wijziging of herroeping van een bestaand testament moet weer via de notaris worden geregeld.

32 Wat doet een executeur en hoe stel ik deze aan?

Wanneer u een testament opstelt kunt u daarin laten opnemen wie na uw overlijden verantwoordelijk is voor de afwikkeling van de erfenis. Deze persoon wordt executeur testamentair, officieel ook executeur genoemd.

Waarom een executeur aanstellen?

U kunt een testament opstellen zonder dat daarin een executeur wordt aangewezen. In dat geval moeten uw erfgenamen na uw overlijden samen besluiten wie zij verantwoordelijk maken voor de afwikkeling van nalatenschap. Vaak wordt wel een executeur aangewezen om de voortgang van de afwikkeling bevorderen. Zo voorkomt u dat de afwikkeling van een erfenis vastloopt, bijvoorbeeld wanneer iemand in het buitenland verblijft of weigert om mee te werken.

Wat doet een executeur?

Wettelijk heeft de executeur twee taken: het beheren van (de goederen van) de nalatenschap en het betalen van schulden (vereffening) van de nalatenschap. Dat resulteert in diverse taken zoals het onderhouden en verzekerd houden van onroerend goed, het laten taxeren van inboedel en woning, het opzeggen van abonnementen en verzekeringen, het voldoen van schulden van de nalatenschap, aangifte doen voor de erfbelasting en het verantwoorden van de werkzaamheden aan de erfgenamen. Wat er precies van de executeur wordt verwacht, hangt af van het testament. In het testament bepaalt u voor welke taken de executeur verantwoordelijk is. In het testament kunnen persoonlijke opdrachten of taken worden meegegeven aan een executeur zoals het vernietigen van persoonlijke papieren of het vinden van een nieuw onderkomen voor huisdieren.

Wat voor soorten executeurs zijn er?

Er zijn drie soorten executeurs: de begrafenisexecuteur, de beheersexecuteur en de afwikkelingsbewindvoerder. Eén van de nabestaanden of erfgenamen kan executeur zijn, maar het kan ook een buitenstaander, zoals een advocaat, vriend of collega zijn. Op onze site www.uitvaartinformatiehulplijn.nl vindt u uitgebreide informatie over de taken en de verschillen tussen deze executeurs.

Hoe stelt u een executeur aan?

Sinds 1 januari 2003 kan een executeur alleen bij testament worden benoemd. Benoemingen in een codicil van vóór 1 januari 2003 zijn nog wel geldig.

33 Wanneer heb ik een levenstestament nodig?

*Een **testament** maakt u om vast te leggen wat er na uw dood moet gebeuren. Een **levenstestament** daarentegen is bedoeld om vast te leggen wat er tijdens uw leven moet gebeuren, op het moment dat u zelf niet meer bij machte bent dat te beslissen. Een levenstestament kan gaan over financiële zaken, over medische zaken, over uw verzorging of over wat er met uw woning moet gebeuren. Door middel van een levenstestament kunt u iemand in wie u vertrouwen heeft aanwijzen om namens u te handelen.*

Hebt u er wel eens over nagedacht wat er moet gebeuren als u wordt getroffen door een hersenbloeding? Of als u de ziekte van Alzheimer krijgt, een zwaar ongeluk meemaakt of om een andere reden niet meer in staat bent beslissingen te nemen? Het is verstandig hierover na te denken voordat dit moment aanbreekt, wanneer u nog wilsbekwaam bent en zulke beslissingen kunt nemen.

Als u zelf de regie wilt houden over uw leven, ook in situaties waarin u niet meer in staat bent zelf te beslissen, biedt een volmacht of levenstestament uitkomst. Niet het overlijden, maar het moment dat iemand zelf geen beslissingen meer kan nemen, is het uitgangspunt van het levenstestament.

Wat gebeurt er als ik wilsonbekwaam word en geen volmacht of levenstestament heb?

Hebt u geen volmacht afgegeven en bent u daar ook niet meer toe in staat, dan zal de kantonrechter een mentor, bewindvoerder of curator aanstellen, die uw zaken gaat behartigen. U kunt op deze benoeming geen invloed meer uitoefenen. Hebt u een partner, dan is het niet altijd zo dat de kantonrechter automatisch uw partner benoemt.

Hoe maak ik een volmacht of levenstestament?

U kunt een levenstestament laten vastleggen bij de notaris. U kunt ook zelf een document opmaken en ondertekenen, een zogenaamde 'onderhandse akte'. Maar een notariële akte heeft in principe meer bewijskracht dan zelf op papier gezette afspraken. Voorziet u in de toekomst mogelijke vragen, problemen of onenigheid, dan kunt u het beste toch bij de notaris advies inwinnen. Bovendien kan de notaris u wijzen op zaken waar u misschien zelf nog niet aan gedacht heeft. De notaris controleert uw identiteit en of u wilsonbekwaam bent. Zo staat achteraf vast dat u geestelijk in staat was te bepalen zoals u heeft gedaan. Bij twijfel vraagt de notaris advies bij een onafhankelijk arts.

De notaris bewaart de notariële akte in de kluis. U ontvangt een afschrift en bepaalt wie er verder een afschrift mogen ontvangen. Op die manier weten ook anderen van uw wensen af. Via de notaris kunt u op ieder moment de volmacht of het levenstestament laten aanpassen.

34 Hoe regel ik de voogdij over mijn kinderen?

Wanneer u minderjarige kinderen heeft, is het zinvol u af te vragen wat er met de kinderen gebeurt op het moment dat u iets overkomt. Door middel van een testament kunt u vastleggen wie er na uw dood de zorg voor uw kinderen op zich zal nemen. Wanneer u in uw testament geen voogd aanwijst, benoemt de rechter een voogd.

Wanneer u getrouwd bent, oefent u samen het ouderlijk gezag uit. Overlijdt één van u beiden, dan houdt de ander automatisch het ouderlijk gezag. Wanneer de ander vervolgens ook overlijdt (of de ouders overlijden tegelijk), benoemt de rechter een voogd over de kinderen, tenzij de ouders in een testament zelf al een voogd hebben benoemd.

Iedere ouder kan bij testament bepalen wie er na zijn overlijden als voogd(en) het gezag over zijn minderjarige kinderen zal/zullen hebben. Door een voogdijbenoeming bij testament is de rol van de rechter uitgespeeld; de ouders hebben dwingend bepaald wie er voor hun kinderen gaat zorgen.

Eén voogd of twee voogden?

Wanneer er één voogd benoemd is, dan moet deze er zorg voor dragen dat de minderjarige overeenkomstig zijn vermogen wordt verzorgd en opgevoed. De voogd hoeft dit niet zelf te doen: hij heeft jegens de minderjarige geen onderhoudsplicht.

Wanneer er twee voogden zijn dan ligt dat anders: zij hebben de plicht en het recht om de minderjarige zelf te verzorgen en op te voeden en zij zijn, zolang de voogdij duurt, jegens de minderjarige onderhoudsplichtig.

Vragen over uw eigen situatie?

Wij hebben ons hier beperkt tot de situatie voor gehuwden. Er zijn vele andere samenlevingsvormen denkbaar. Wanneer u vragen heeft over u eigen specifieke situatie kunt u contact opnemen met de Uitvaart Informatie Hulplijn.

35 Is een verklaring van erfrecht verplicht?

Helaas krijgen wij bijna allemaal wel eens te maken met een sterfgeval waarvoor wij naar de notaris moeten. Om over de banktegoeden van een overledene te kunnen beschikken is meestal een verklaring van erfrecht nodig.

Wat is een verklaring van erfrecht?

Een verklaring van erfrecht is een door de notaris opgemaakte akte met informatie over de overledene, de nalatenschap en de erfgenamen. Een verklaring van erfrecht is niet verplicht, maar wel vaak nodig bij de afwikkeling van een nalatenschap. Zonder de verklaring van erfrecht blijven bankrekeningen meestal geblokkeerd. Ook is het vaak lastig om partnerpensioenen te krijgen. Ook is een verklaring van erfrecht nodig bij de verkoop van een huis van de overledene.

Wat staat er in de verklaring van erfrecht?

In de verklaring van erfrecht wordt onder meer opgenomen:

- de naam van de overledene en de datum van overlijden;
- de burgerlijke staat van de overledene en de aanwezigheid van huwelijkse voorwaarden;
- of er een testament is en wat is de inhoud daarvan is;
- of de wettelijke verdeling van toepassing is;
- wie de nalatenschap beheert en verantwoordelijk is voor de afwikkeling;
- wie de erfgenamen zijn;
- of de erfgenamen de erfenis zuiver aanvaard, beneficiair aanvaard, of verworpen hebben.

Wanneer er meer erfgenamen zijn, is het vaak praktisch dat aan één van de erfgenamen een volmacht wordt verleend om namens de andere erfgenamen de nalatenschap af te wikkelen; ook dit kan in de verklaring van erfrecht worden opgenomen.

36 Hoe kan ik nu al besparen op toekomstige erfbelasting?

Wanneer uw kinderen bij uw overlijden een groot bedrag erven, komen ze al snel in aanraking met erfbelasting, die oploopt tot 20 procent. Door gebruik te maken van vrijstellingen en/of het tariefverschil ten opzichte van de erfbelasting, kunnen uw kinderen een groter deel van uw vermogen overhouden.

Hieronder volgen enkele mogelijkheden om te besparen op de toekomstige erfbelasting:

1. met een testament;
2. door wijziging huwelijksvoorwaarden;
3. door het doen van schenkingen.

Besparen door middel van het testament

Er zijn verschillende mogelijkheden om door middel van het testament te besparen op de erfbelasting:

1. Een rente-clausule opnemen in het testament

Op grond van de wettelijke langstlevende-regeling (de wettelijke verdeling) worden - in de situatie van het gezin van twee ouders met één of meer kinderen - de langstlevende echtgenoot en de kinderen de erfgenamen in de nalatenschap van de eerststervende.

De langstlevende wordt daarbij eigenaar van alle goederen, onder de verplichting de schulden voor zijn/haar rekening te nemen. De kinderen verkrijgen een vordering op de langstlevende die in beginsel pas opgeëist kan worden bij het overlijden van de langstlevende.

In de wet is geregeld dat de vordering van de kinderen oprenten indien de wettelijke rente hoger is dan 6%. De vorderingen van de kinderen renten dan op met het verschil. Voorbeeld: als de wettelijke rente 8% is, vindt een oprenting van 2% plaats. Het is mogelijk in een testament een vaste rente op te nemen.

Het voordeel van een dergelijke vaste rente kan zijn dat de vorderingen van de kinderen op de langstlevende groter worden. In het vermogen van de langstlevende bevindt zich dan dus een steeds groter wordende schuld aan de kinderen.

Bij het overlijden wordt erfbelasting geheven over het saldo van bezittingen en schulden, verminderd met niet verzekerde uitvaartkosten.

De steeds groter wordende schuld kan, naarmate de echtgenoten elkaar langer overleven, dan leiden tot een vermindering van de verschuldigde erfbelasting bij het overlijden van de langstlevende echtgenoot.

Op basis van de wettelijke regeling en de meeste langstlevende-testamenten, dient de langstlevende bij het overlijden van de eerststervende, de erfbelasting over de erfden van de kinderen 'voor te schieten'. De langstlevende houdt immers alle goederen onder zich (in de vorm van vruchtgebruik of als eigenaar) en kan op grond van bepaalde langstlevende-regelingen zelfs alles opmaken. De voorgeschoten erfbelasting komt wel in mindering op het erfdeel van het kind.

Dit kan in bepaalde situaties tot problemen leiden voor de langstlevende, met name wanneer het vermogen grotendeels bestaat uit registergoederen (woonhuis, appartement) waarop weinig of geen hypotheekschuld rust en er weinig banktegoeden aanwezig zijn.

Een mogelijkheid zou dan kunnen zijn het 'sleutelen met de rente', zoals hiervoor genoemd, of het maken van zogenaamde 'tweetrapstestamenten'.

2. Legaat aan kleinkinderen

Het is mogelijk om een legaat aan kleinkinderen te maken. Kleinkinderen hebben, net als kinderen, een vrijstelling van erfbelasting van een bedrag groot € 20.371,- (cijfers 2018). Indien het legaat ten laste komt van het erfdeel van het kind, zijnde de ouder van het betreffende kleinkind, zal het kind minder erfbelasting verschuldigd zijn.

Besparen door middel van wijziging huwelijksvoorwaarden

Vaak zijn door echtgenoten in het verleden huwelijksvoorwaarden gemaakt waarbij de vermogens gescheiden zijn gebleven. Wanneer de echtgenoot met het meeste vermogen als eerste komt te overlijden, dient over diens nalatenschap wellicht erfbelasting te worden betaald.

U kunt uw huwelijksvoorwaarden zo wijzigen dat er een zogenaamd 'finaal verrekenbeding bij overlijden' wordt toegevoegd. In zo'n bepaling is opgenomen dat bij overlijden van één van de echtgenoten wordt afgerekend alsof u in gemeenschap van goederen was gehuwd. Er vindt dan alleen een verrekening van de waarde plaats, geen overgang van eigendom.

Wanneer de echtgenoot met het meeste vermogen nu als eerste komt te overlijden, wordt de waarde van diens nalatenschap lager door een dergelijke verrekening en is er dus minder erfbelasting verschuldigd. Het kan natuurlijk ook zo zijn dat de echtgenoot met het minste vermogen als eerste komt te overlijden; diens nalatenschap wordt door een dergelijke verrekening vergroot.

Besparen door middel van schenkingen

Schenken kan door een schenking in contanten maar ook in de vorm van een schenking/schuldigerkenning (de zogenaamde 'schenking op papier').

Schenking in contanten

Een schenking in contanten kan plaatsvinden door bijvoorbeeld een bankoverboeking. De schenker is het geschonken bedrag dan uit zijn eigen vermogen kwijt en kan er zelf niet meer over beschikken.

Schenking/schuldigerkenning

Een schenking/schuldigerkenning dient bij notariële akte te geschieden. De schuldig erkende bedragen zijn niet door de begunstigden op te eisen zolang de schenker(s) nog leeft/leven. Over het bedrag zal door de schenker jaarlijks aan de begunstigden rente moeten worden betaald. Deze rente bedraagt 6% per jaar. Deze rentebetaling moet gebeuren vanaf het jaar waarin is geschonken tot het moment dat het bedrag opeisbaar wordt, te weten het overlijden van de (langstlevende van de) schenker(s).

Over het schuldig erkende bedrag hoeven de begunstigden bij het overlijden van de langstlevende van de schenkers geen erfbelasting te betalen indien de rente daadwerkelijk aan hen is vergoed. Hierbij moet er wel rekening mee worden gehouden dat een dergelijke schenking op het gebied van de Inkomstenbelasting gevolgen heeft voor de begunstigden.

De vorderingen die de begunstigten ten gevolge van een schenking/schuldigerkenning op de schenker(s) krijgen, vallen voor die begunstigten in box 3 van de Wet Inkomstenbelasting 2001 (vermogensrendementsheffing).

De door de schenker(s) te betalen rente is op grond van de Wet Inkomstenbelasting 2001 bij de begunstigten niet belast en bij de schenker niet aftrekbaar. De schenker(s) kan/kunnen de schuld aan de begunstigten terzake van de vermogensrendementsheffing in mindering brengen op het eigen vermogen.

Vrijgestelde bedragen (cijfers 2018)

Per kalenderjaar kan € 5.363,-- per kind belastingvrij worden geschonken. Daarnaast is het mogelijk om voor kinderen tussen de 18 en 40 jaar gebruik te maken van de eenmalige verhoogde vrijstelling voor een algemeen doel van € 25.731,--. Wanneer een kind ouder is dan 40 jaar maar een partner (in de zin van de Successiewet 1956) heeft die jonger is dan 40 jaar, kan ook nog van deze vrijstelling gebruik gemaakt worden.

De eenmalig verhoogde vrijstelling voor kinderen van 18 tot 40 jaar kan worden verhoogd tot € 53.602 in 2018. Dit kan als uw kind het geld gebruikt:

- 1 *om een dure studie te betalen*
Zowel de studie als de schenking moeten dan wel aan een aantal voorwaarden voldoen. Meer informatie hierover vindt u op de website van de Belastingdienst.
- 2 *om een eigen woning te verwerven of voor kosten voor de eigen woning die uw kind daarna heeft gemaakt*
Ook hiervoor geldt dat de (verwerving van de) schenking aan een aantal voorwaarden moet voldoen.
- 3 *Vrijstelling geldt ook bij aflossing van restschuld*
De ruimere schenkingsregeling geldt ook voor schenkingen om de restschuld van een verkochte eigen woning af te lossen. Dit geldt vanaf 1 oktober 2013. Deze verruiming is blijvend.

Conclusie

Het maken van een testament, het wijzigen van huwelijksvoorwaarden en het doen van schenkingen ter besparing van toekomstige erfbelasting blijft maatwerk en aangezien iedere situatie verschilt, is het aan te raden om hiervoor een afspraak bij uw notaris te maken!

37 Is uw testament AWBZ-bestendig?

Veel mensen en met name ouderen zijn geschrokken van de nieuwe regelgeving op het gebied van de eigen bijdrage voor zorg- en ziektekosten (AWBZ). De maatregelen van de AWBZ die per 1 januari 2013 zijn ingegaan leiden veelal tot een hogere eigen bijdrage voor de AWBZ voor 'mensen met vermogen'.

Hoe werkt de nieuwe regeling van de AWBZ?

Met ingang van 1 januari 2013 is het vaststellen van het bijdrageplichtig inkomen zodanig aangepast dat 'de hoogte van de eigen bijdrage via een vermogensinkomensbijtelling mede afhankelijk gemaakt wordt van het vermogen van de verzekerde'. Het gaat om het vermogen dat voor de inkomstenbelasting wordt aangegeven in box 3 (de box van sparen en beleggen). Niet alleen 4% van het vermogen in box 3 telt mee, maar vanaf 2013 is een extra vermogensinkomensbijtelling van 8% ingevoerd waardoor in totaal dus 12% meetelt voor het bepalen van de hoogte van de eigen bijdrage. Dit betekent dat wanneer u minder dan 12% rendement op uw vermogen heeft, u waarschijnlijk moet gaan interen op uw vermogen om de zorgbijdrage te kunnen betalen.

Een ander probleem doet zich voor bij vermogen dat niet liquide is, maar 'vast zit', bijvoorbeeld in uw eigen huis. Op papier is er dan wel vermogen (waarover de eigen bijdrage wordt berekend) maar omdat dit vermogen niet voor directe uitkering vatbaar is, zal het desnoods te gelde moeten worden gemaakt om te kunnen voldoen aan de bijdrageplicht.

Nog een ander facet: het toetsmoment van het vermogen voor de AWBZ berekening ligt 2 jaar terug. De zorgbijdrage voor 2017 wordt gebaseerd op het vermogen in 2015. De effecten van vermindering van het vermogen zijn pas voelbaar na 2 jaar.

Wat kunt u doen?

Aanpassing van het testament

Als u al een testament hebt, moet er kritisch gekeken worden naar de formulering van bijvoorbeeld het opeisbaar zijn van de vorderingen van de kinderen op de langstlevende ouder. Een vordering moet in het testament bijvoorbeeld opeisbaar worden gemaakt zodra een ouder wordt opgenomen in een AWBZ-instelling.

Wanneer u nog geen testament hebt gemaakt, is de nieuwe regeling een extra reden om dit alsnog te doen.

Opeengevallen nalatenschappen

Voor reeds opeengevallen nalatenschappen (er is al iemand overleden) moet gekeken worden of de eventuele overbedelings-vorderingen van (schulden aan) de kinderen opeisbaar kunnen worden gemaakt. In dat geval kunnen de schulden van de langstlevende als schulden worden opgenomen in box 3, waardoor het vermogen in box 3 zal verminderen.

Schenking

Het is niet voldoende om alleen uw testament aan te passen en AWBZ-proof te maken. Immers het testament werkt alleen wanneer één van de ouders is overleden en de overgebleven ouder in een AWBZ-instelling terecht komt. Veel meer en directer effect heeft het weggeven van vermogen aan de kinderen. Jaarlijks kunnen de vrijgestelde bedragen worden geschonken (de jaarlijkse vrijstelling ouders-kind dan wel indien van toepassing de eenmalige hoge vrijstelling ouders-kind (mits het kind in de leeftijd van 18-40 jaar is).

Een nadeel van schenken op deze wijze is evenwel dat u het weggeschonken deel van uw vermogen kwijt bent.

Papieren schenking

Wanneer u de contanten niet wil missen, kunt u denken aan de zogenaamde papieren schenking; een schuldigerkenning waarbij het geschonken geld gelijk weer terug wordt geleend. Deze schuld is pas opeisbaar bij overlijden. Voor deze schenking moet een notariële akte opgemaakt worden en zal een rente van 6% per jaar aan het betreffende kind daadwerkelijk moeten worden betaald.

Uiteraard kan er ook geen rente overeen worden gekomen of niet worden betaald, in dat geval wordt de verplichte eigen bijdrage weliswaar verlaagd, maar wordt bij het overlijden van de langstlevende wel erfbelasting over de schuldigerkenning betaald.

Conclusie

Voor een goed advies is maatwerk nodig, laatu goed adviseren over uw persoonlijke situatie en omstandigheden. Met name moet worden gekeken naar uw wensen en de gevolgen daarvan voor de verschillende belastingen voor zowel de langstlevende ouder(s) als de kinderen. Hierbij spelen ook de gevolgen voor de overige belastingen zoals inkomstenbelasting, overdrachtsbelasting, erfbelasting en schenkelasting een belangrijke rol.

Behalve de fiscale gevolgen kan men ook de vraag stellen in hoeverre het gewenst is om het vermogen te verkleinen zodat de langstlevende ouder weliswaar geen vermogen meer heeft in box 3, maar daardoor ook geen mogelijkheid meer heeft om van een goed verzorgde oudedag te genieten.

38 Hebben de wijzigingen van de Successiewet gevolgen voor mij?

Vanaf 1 januari 2010 is de Successiewet ingrijpend gewijzigd. Bij deze wijzigingen zijn de vrijstellingen voor de schenk- en erfbelasting verhoogd. De tarieven voor verkrijgingen buiten de directe familie zijn verlaagd. Deze wetwijziging kan ook gevolgen hebben voor bestaande testamenten en de overdracht van een onderneming naar de volgende generatie.

Testamenten

De Successiewet is op een aantal punten gewijzigd om bestaande 'trucjes' om zo min mogelijk belasting te betalen, tegen te gaan. Te denken valt aan de volgende situaties:

- ouders hebben het vruchtgebruik van een woning en hun kinderen de blote eigendom;
- de kleinkinderen zijn/worden bij de vererving betrokken om zo min mogelijk belasting te betalen (zogenaamde 'ik-opa-testamenten');
- ouders hebben aan hun kinderen een lening verstrekt tegen een onzakelijke rente;
- bij de eerdere afwikkeling van een nalatenschap is afgesproken dat een zeer hoge rente wordt bijgeschreven op de vorderingen van de kinderen.

In deze situaties kan de wetwijziging ook voor bestaande testamenten nadelige gevolgen hebben. Zo kan het voorkomen dat een bepaling in uw testament die voor 1 januari 2010 fiscaal voordelig uitwerkte, na 1 januari 2010 juist fiscaal nadelige gevolgen heeft. Het is dan

ook raadzaam om door een notaris of adviseur te laten nagaan welke gevolgen de wetswijziging heeft voor uw testament.

Bedrijfsopvolging

Voor een bedrijf dat bij uw overlijden vererft naar uw kinderen, bestaan in de Successiewet faciliteiten, waardoor de erfbelasting over het ondernemingsvermogen sterk wordt gematigd. Deze faciliteiten zijn met ingang van 1 januari 2010 verder uitgebreid. Tot een waarde van € 1 miljoen is het ondernemingsvermogen volledig vrijgesteld en daarboven geldt een vrijstelling van 83%. Van belang hierbij is wel hoe uw testament is vormgegeven. Wanneer uw testament niet goed aansluit bij de faciliteiten, bestaat de mogelijkheid dat de faciliteiten niet volledig kunnen worden benut. Ook dit is een reden om uw testament te laten controleren. De faciliteiten voor bedrijfsopvolging gelden overigens ook als een onderneming of aandelen in een onderneming worden geschonken. Ook wanneer u voornemens bent om de onderneming tijdens leven over te dragen, kunt u dus mogelijk gebruikmaken van de faciliteiten. Wij adviseren u om ook in die situatie de mogelijkheden met uw adviseur te bespreken.

Inkomstenbelasting

Bij overlijden moet mogelijk inkomstenbelasting worden betaald. Vanaf 1 januari 2010 is de wet op dat punt gewijzigd. Dit kan gevolgen hebben als de overledene aandelen houdt in een eigen vennootschap. In dat geval is bij overlijden 25% inkomstenbelasting verschuldigd over de meerwaarde in de aandelen. Hierdoor kan de verschuldigde belasting behoorlijk oplopen. Als de vennootschap een onderneming drijft, zijn er mogelijk bepaalde fiscale faciliteiten van toepassing, waardoor minder of zelfs geen inkomstenbelasting is verschuldigd.

Slot

De vraag of de wijziging van de Successiewet gevolgen heeft voor uw persoonlijke situatie valt niet eenduidig te beantwoorden. Veel is afhankelijk van de vraag hoe een eventueel testament is vormgegeven en of u bijvoorbeeld een eigen bedrijf heeft.

39 Met welke belastingen krijg ik te maken na een overlijden?

Na een overlijden krijgt u als erfgenaam te maken met de financiële afwikkeling. De Belastingdienst heeft onlangs een servicepagina gelanceerd, waar nabestaanden een checklist kunnen samenstellen, zodat ze weten wat ze met de Belastingdienst moeten regelen en wat hen te wachten staat in de afhandeling daarvan.

Veel is afhankelijk van de vraag of er al dan niet een testament is opgesteld en hoe een eventueel testament is vormgegeven. Ook indien een testament ontbreekt, hebben de nabestaanden nog mogelijkheden om de hoogte van de te betalen belastingen te beïnvloeden. Van groot belang hierbij is dat snel wordt gereageerd!

Inleiding

Bij het ontbreken van een testament is de zogenaamde ‘wettelijke verdeling’ van toepassing. Vanuit fiscaal perspectief behoeft deze wettelijke verdeling niet altijd tot de meest optimale afwikkeling te leiden. De wet biedt echter de mogelijkheid deze wettelijke verdeling binnen drie maanden na het overlijden door inschrijving van een notariële akte ongedaan te maken. Echter, de termijn van drie maanden is in de praktijk heel kort gebleken! Neem dus zo spoedig mogelijk contact op met een notaris of uw adviseur om de (on)mogelijkheden hieromtrent te bespreken.

Aangifte erfbelasting

Nadat iemand is overleden wordt vastgesteld welke bezittingen en schulden de overledene had op zijn of haar sterfdag. Deze waarden vormen de grondslag van de aangifte erfbelasting, waarvan de uitvaartkosten overigens nog mogen worden afgetrokken (onder uitvaartkosten wordt verstaan: uitvaartkosten minus ontvangen uitkeringen van uitvaartverzekeringen of deposito’s; zie voor de exacte voorwaarden www.belastingdienst.nl).

Wie erfbelasting moet voldoen is afhankelijk van de vraag wie erfgenamen zijn en of zij gebruik kunnen maken van een vrijstelling. Hoeveel erfbelasting moet worden betaald is afhankelijk enerzijds van de hoogte van hetgeen wordt verkregen, anderzijds van de verwantschap met de overledene.

Tarieven erf- en schenkbelasting 2018

Verkrijging	1. Partners en kinderen	2. Kleinkinderen	3. Overige verkrijgers
€ 0 - € 123.248	10%	18%	30%
€ 123.248 - hoger	20%	36%	40%

** Voor afstammelingen in de tweede of verdere graad bedraagt de belasting het ingevolge deze kolom verschuldigde, vermeerderd met 80% daarvan.*

Vrijstellingen in geval van overlijden

Verkrijger(s)	Vrijstellingsbedrag (cijfers 2018)
Partners	€ 643.194
Bepaalde zieke of gehandicapte kinderen	€ 61.106
Overige kinderen en kleinkinderen	€ 20.371
Ouders	€ 48.242
Overige verkrijgers	€ 2.147

De hogere vrijstelling voor bepaalde zieke of gehandicapte kinderen is gebonden aan strikte voorwaarden. Indien er sprake is van zieke of gehandicapte kinderen verdient het aanbeveling hierover contact op te nemen met uw adviseur.

Inkomstenbelasting

Naast de aangifte erfbelasting moet ook een aangifte inkomstenbelasting worden ingediend. Deze aangifte verdient extra aandacht indien de overledene zelf (al dan niet via een B.V.) een onderneming dreef. Daarnaast kan in deze aangifte worden stilgestaan bij de ziektekosten die zijn gemaakt. De kosten van de uitvaart zijn vanaf 1 januari 2009 niet meer aftrekbaar. Toch is het belangrijk dat nabestaanden de rekeningen met betrekking tot de uitvaart bewaren. Dit in verband met de aftrekbaarheid van de uitvaartkosten (zie de informatie hierboven bij Aangifte erfbelasting).

Zowel de Wet inkomstenbelasting als de Successiewet kent een aantal bepalingen om de overdracht van een onderneming fiscaal gefacilieerd te laten verlopen. Hierdoor kan een aanmerkelijke besparing van de te betalen belasting gerealiseerd worden. Indien sprake is van een onderneming of van aandelen in een B.V., verdient het aanbeveling hierover contact op te nemen met uw adviseur.

Gemeentelijke heffingen

Indien de langstlevende vervolgens alleen een huishouding voert, is het verstandig de aanslagen voor de gemeentelijke heffingen goed te controleren. Deze gaan meestal uit van een 'gezinsituatie'. Als alleenstaande heeft u in een aantal situaties recht op een korting. Hiervoor moet u wel binnen zes weken na ontvangst van de aanslag bezwaar maken.

40 Wat zijn de financiële gevolgen van een overlijden?

Na een overlijden worden nabestaanden met een gewijzigde financiële situatie geconfronteerd. De keuzes die mensen tijdens hun leven maken (trouwen, samenwonen, kinderen krijgen) zijn van invloed op de financiële gevolgen na hun overlijden. Het gaat te ver om alle financiële facetten van een overlijden hier te beschrijven, maar de meest voorkomende lichten we hier nader toe.

Nabestaanden- en wezenpensioen

Bij het overlijden van de kostwinner of een van de partners wordt in de meeste gevallen een nabestaanden- en/of wezenpensioen uitgekeerd. Dit hoeft echter niet zo te zijn, als de kostwinner op risicobasis is verzekerd. De hoogte van een nabestaandenpensioen is afhankelijk van de situatie op het moment van overlijden en van de keuzes die met het opbouwen van het pensioen zijn gemaakt. Zo spelen onder andere het inkomen, de leeftijd en het aantal pensioenjaren daarbij een rol. Ook de leeftijd van de nabestaande is van belang. Een uitkering volgens de ANW (Algemene Nabestaanden Wet) wordt vervolgens aangevraagd bij de Sociale Verzekeringsbank. De informatie met betrekking tot een (mogelijke) uitkering en de hoogte daarvan wordt in het algemeen verstrekt door de (vroegere) werkgever. Uiteraard kan ook contact worden opgenomen met de assurantietussenpersoon. Als er geen recht is op ANW kan eventueel een bijstandsuitkering aangevraagd worden bij de Gemeente.

Eigen woning / lopende kapitaalverzekeringen

Een eigen woning is in veel gevallen gefinancierd door middel van een geldlening. Op deze lening is ten behoeve van zekerheid voor aflossing een hypotheek afgegeven aan de geldgever/bank. Vaak is bij het aangaan van de lening een kapitaalverzekering afgesloten, die tot uitkering komt bij het einde van de looptijd. Bij deze kapitaalverzekering is meestal een bepaling opgenomen dat (een deel van) de lening wordt afgelost bij voortijdig overlijden.

Wanneer de geldlening op de eigen woning bij overlijden wordt afgelost moet, in verband met de mogelijke jaarlijkse voorlopige teruggaaf, van deze aflossing melding worden gemaakt bij de Belastingdienst. Hiermee voorkomt u dat aan het einde van het jaar een gedeelte van de voorlopige teruggaaf moet worden terugbetaald. Ook kan het zo zijn dat in bepaalde gevallen fiscale bijtelling wegens eigen woning bezit niet langer van toepassing is, als na uitkering van de kapitaalverzekering geen eigen woning financiering overblijft.

Overige verzekeringen

In veel gevallen zijn er nog andere verzekeringen afgesloten, die tot uitkering kunnen komen, dan wel premievrij worden gemaakt, bij (vroegtijdig) overlijden. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan een begrafenisverzekering. Maar ook lijfrenteverzekeringen kunnen bij overlijden tot uitkering komen. Het is raadzaam om bij een overlijden uw assurantietussenpersoon in te schakelen.

Diverse aangiften

Aangifte inkomstenbelasting

Door het overlijden van een persoon eindigt ook de belastingplicht van deze persoon. Dit heeft tot gevolg dat over zijn/haar vermogen een eindafrekening dient plaats te vinden. De eindafrekening van de inkomstenbelasting vindt plaats aan de hand van een zgn. F-biljet. In deze aangifte kunnen ook het aftrekbare gedeelte van de begrafenis kosten en hiermee gepaard gaande kosten worden opgenomen. Ook ziektekosten voorafgaand aan het overlijden – rekening houdend met toepasbare drempels – kunnen hier in aftrek worden gebracht.

Dreef de erflater een eigen onderneming dan is het van belang dat de eindafrekening van deze onderneming zorgvuldig plaatsvindt. Bij het opstellen van dergelijke aangiften is het verstandig een belastingadviseur te raadplegen.

Aangifte erfbelasting

De erfgenamen kunnen erfbelasting verschuldigd zijn over de verkrijging in verband met het overlijden van de erflater. Deze aangifte erfbelasting wordt in de meeste gevallen door de Belastingdienst automatisch toegestuurd.

Gemeentelijke heffingen

Gemeentelijke heffingen gaan meestal uit van een 'gezinssituatie'. Deze regelingen (bv. reinigingsrechten en milieubelasting) verschillen per gemeente. Het is het verstandig de aanslagen goed te controleren. Een alleenstaande heeft in een aantal situaties recht op een korting. Ook als eenoudergezin kunt u in aanmerking komen voor een hogere heffingskorting. Hiervoor moet wel binnen zes weken na ontvangst van de aanslag bezwaar worden gemaakt. In-

formatie hierover kunt u inwinnen bij het Algemeen Maatschappelijk Werk, de Sociale Dienst of de Belastingdienst/belastingtelefoon.

Overige handelingen na overlijden van een nabestaande

Bij een overlijden worden van de nabestaanden een aantal acties verwacht. Hieronder worden er een aantal genoemd (deze opsomming is niet volledig en kan per situatie verschillen):

- Melding doen van overlijden bij de burgerlijke stand van de gemeente waar de overledene is ingeschreven (dit wordt vaak gedaan door de uitvaartleider);
- Benaderen van een notaris in verband met controle op testament in het testamentenregister, alsmede opdracht tot afgifte 'verklaring van erfrecht' ten behoeve van diverse (financiële) instellingen;
- Stopzetten van alle betalingsopdrachten op naam van de overledene. Hiervoor is vaak een verklaring van erfrecht en een akte van overlijden noodzakelijk;
- Melding van overlijden aan (voormalige) werkgever(s) en eventuele uitkeringsinstanties en pensioenfondsen. Nabestaanden van personen die in loondienst werkten of een uitkering ontvingen, komen meestal in aanmerking voor een overlijdensuitkering (meestal 1 maandloon en vakantiegeld);
- Melding van overlijden aan verzekeringsmaatschappijen in verband met lopende verzekeringen voor roerende en onroerende zaken op naam van de overledene. Wellicht moeten er ook andere lopende verzekeringen (bijvoorbeeld de aansprakelijkheidsverzekering) veranderd worden.
- Stopzetten van lidmaatschappen/abonnementen op naam van de overledene.
- Andere zaken waar u aan zou kunnen denken zijn: een eventuele studieschuld bij studiefinanciering, het aanvragen of stopzetten van huursubsidie, de ziektekostenverzekering, een leaseauto, het aanvragen van thuiszorg of kinderopvang indien relevant.

41 Kan mijn partner bij mijn bankrekening na mijn overlijden?

Wanneer uw partner overlijdt, hebt u veel aan uw hoofd. Familie en vrienden moeten worden ingelicht en de uitvaart moet geregeld worden. Het laatste waar u op dat moment aan wilt denken zijn de financiën. Toch komt het moment dat u ook daar aandacht aan moet besteden. Zoals de bankrekening van uw partner, wat gebeurt daarmee? Veel mensen vragen zich af of ze nog bij het geld kunnen van de en/of-rekening.

De algemene regel is dat rekeningen die alleen op naam van de overledene staan worden geblokkeerd zodra bericht van overlijden is ontvangen. Dit betekent dat de erfgenamen geen geld kunnen opnemen van deze rekeningen.

En/of rekeningen

Een en/of-rekening is een rekening die zowel samen als alleen gebruikt kan worden. Bij de meeste banken wordt na het overlijden van één van de rekeninghouders de zogenaamde

en/of rekening niet (of gedeeltelijk) geblokkeerd. Dit hangt af van de overeenkomst met de betreffende bank.

Geblokkeerde rekening

Over het tegoed op een geblokkeerde rekening kan in beginsel niet beschikt worden. Geblokkeerde rekeningen kunnen worden gedeblokkeerd op verzoek van de gezamenlijke erfgenamen na het overleggen van een verklaring van erfrecht. Bij de meeste banken kan direct na het overleggen van de verklaring van erfrecht over de rekening worden beschikt.

Noodzakelijke betalingen

Het kan zijn dat er zonder uitstel bepaalde betalingen gedaan moeten worden. In dat geval neemt u contact op met de bank. Vaak is het mogelijk bepaalde noodzakelijke betalingen door te laten gaan, zeker als ze te maken hebben met de voortzetting van het huishouden van nabestaanden van de overledene.

Volmachten

Volmachten voor rekeningen komen altijd te vervallen door overlijden.

Informeer bij uw bank

U kunt bij uw bank informeren naar hun policy ten aanzien van rekeningen, deposito's, effecten etc. als iemand komt te overlijden. De bank kan u ook vertellen in welke gevallen u een verklaring van erfrecht nodig heeft.

Verschil machtigingen aan bank en machtigingen tot automatische incassobetalingen

Omdat hier nogal wat misverstanden over bestaan, volgt hieronder een toelichting.

Machtigingen aan bank/giro

Hier geeft de rekeninghouder aan de bank opdracht om periodiek de huur, de hypotheek etc. te betalen. De rekeninghouder vraagt aan de bank of zij 'automatisch' – bijvoorbeeld elke maand een vast bedrag – op de door de rekeninghouder aangegeven rekening willen storten.

Machtiging automatische incasso

Machtigingen tot automatische incasso's zijn toestemmingen aan bedrijven en organisaties om regelmatig aan hen verschuldigde bedragen van uw rekening te laten afschrijven (bijvoorbeeld de betaling van water, gas, tijdschriftabonnementen etc.). Het stopzetten van deze 'betalingen' moet via deze bedrijven zelf geregeld worden.

Pincodes

Het is niet aan te bevelen pincodes ergens te vermelden, ook niet ten behoeve van nabestaanden. De pincode is rekening/persoonsgebonden en het bekendmaken van deze code kan leiden tot misbruik. Als er een gezamenlijke en/of rekening is, beschikt de andere mederekeninghouder over een eigen pincode. Hij of zij heeft de pincode dan ook niet nodig.

42 Welke instanties moeten worden ingelicht bij een overlijden?

Bij een overlijden krijgt u ook direct te maken met instanties die van het overlijden op de hoogte gebracht moeten worden. Welke instanties dat zijn hangt sterk af van de persoonlijke situatie van de overledene.

Direct na het overlijden:

- Arts waarschuwen i.v.m. verklaring van overlijden;
- Nagaan of er een testament en/of een codicil is (de overledene kan beschikkingen getroffen hebben omtrent de uitvaart);
- Contact opnemen met een uitvaartondernemer of uw uitvaartverzekeraar;
- Nagaan of er een uitvaart- of levensverzekering is;
- Akte van overlijden vragen (dat loopt meestal via de uitvaartondernemer).

Overige spoedeisende zaken:

- Werkgever en/of uitkeringsinstantie informeren en aanvragen van overlijdensuitkeringen;
- Bank(en) op de hoogte stellen;
- Een verklaring van erfrecht laten opstellen;
- Via de verklaring van erfrecht nieuwe bevoegdheden voor bankrekeningen regelen; rekeningen eventueel opheffen of op een andere naam laten overschrijven; de nog lopende betalingen doen;
- Aanvragen van (aanvullende) sociale uitkering, tegemoetkoming in de studiekosten, verlaging van belastingtarieven of huursubsidie;
- Aanvragen van pensioen;
- Alle instanties waar de overledene verder geregistreerd staat op de hoogte stellen van het overlijden.

Minder spoedeisende zaken:

- Regelen van voogdij; aanvragen van kinderbijslag, kinderopvang of gezinshulp; informeren van overheid i.v.m. studiefinanciering;
- Inventariseren van automatische afschrijvingen, creditcards, betaalcheques en deze zo nodig opzeggen;
- Inventariseren van banksaldi per overlijdensdatum;
- Lopende schulden inventariseren (belastingenschuld, hypotheekschuld, uitvaartkosten enz.);
- (In)boedel inventariseren en zo nodig laten taxeren;
- Innen van verzekeringsuitkeringen (evt. aflossen van hypotheekverplichtingen);
- Bankkluis openen, eventueel legen en opzeggen;
- Effectendepots nagaan en regelen van beheer van onroerend goed en effecten;
- Verdeling van de boedel (na aangifte voor de successiebelasting enz.);
- Koninklijke onderscheidingen (lintjes) van de overledene terugsturen.

Een korte alfabetische checklist van praktische zaken:

Door papieren als bankafschriften en agenda's na te gaan kunt u erachter komen welke zaken wellicht nog opgezegd moeten worden:

- Abonnementen op bijvoorbeeld sportclubs
- Abonnementen op krant, weekblad of tijdschrift
- ANW uitkering stopzetten of juist aanvragen
- Auto (Motorrijtuigenbelasting)
- Automatische afschrijvingen
- Bedrijfsvereniging
- Belastingdienst
- Belastingaangifte invullen
- Belasting lagere tarieven aanvragen indien relevant
- Creditcards
- Donorregister
- Gegevens bij energiebedrijf
- Gegevens bij huiseigenaar, woningbouwvereniging
- Overlijdensuitkering aanvragen
- AOW aanvragen of stopzetten
- Huursubsidie stopzetten of juist aanvragen
- Huur opzeggen
- Hypotheken
- Kinderbijslag
- Kinderopvang
- Leaseauto
- Leningen
- Notaris
- Pensioenfonds
- Sociale Dienst
- Sociale netwerken op internet stoppen (LinkedIn, Facebook, Twitter etc.)
- Studiefinanciering stopzetten of juist aanvragen
- Uitkerende instanties (bijvoorbeeld AOW of ANW)
- Verzekeringen opzeggen of naam aanpassen (bijvoorbeeld WA, levensverzekering, brand-, inboedel- of reisverzekering)
- Voogdij
- Werkgever
- Ziektekostenverzekeraar

Slapende tegoeden

Wanneer u als erfgenaam of executeur geen goed beeld heeft van de verschillende bankrekeningen die de overledene aanhield, kunt u bij www.slapendetegoeden.nl een navraagverzoek indienen.

Nationaal Overledenenregister

Door registratie in het Nationaal Overledenenregister van Postfilter kunt u (gratis) de contactgegevens van overledenen blokkeren voor geadresseerde reclamepost. Alle Nederlandse organisaties die geadresseerde reclamepost versturen zijn verplicht hun adressenbestanden op dit register af te stemmen. De blokkade blijft tien jaar bestaan, zodat ze voldoende tijd hebben om de gegevens uit hun bestanden te halen. Dit kan op www.postfilter.nl.

Liever registreren per post?

Dan kunt u een brief sturen naar:

Stichting Postfilter, Postbus 666, 1000 AR Amsterdam

43 Heeft u meer informatie over terminale zorg?

Thuis sterven

De meeste mensen willen liefst thuis sterven. Daar voelt men zich het meest vertrouwd, en daar kan het gewone leven zoveel mogelijk doorgaan.

Zieke mensen worden in eerste instantie vaak door hun naasten verzorgd, eventueel aangevuld met (gespecialiseerde) thuiszorg of vrijwilligershulp. Wanneer het ziekbed lang duurt, kan dit te zwaar worden en moet er worden uitgekeken naar een andere oplossing. Ook om medische redenen kan een verhuizing alsnog nodig zijn. Afhankelijk van de situatie kan dat een ziekenhuis, verpleeghuis of hospice zijn.

In een ziekenhuis sterven

In een ziekenhuis is permanent medische en verpleegkundige hulp aanwezig. Ook kan men daar een beroep doen op een geestelijk verzorger.

In de terminale fase is er altijd ruimte voor familie om te blijven. De zorg is er op gericht om de klachten zoveel mogelijk te bestrijden. Vaak is verblijf op een eenpersoonskamer mogelijk. Toch is er in een ziekenhuis soms weinig privacy, veel hectiek, en gelden er algemene huisregels met betrekking tot eten en slapen. Een ziekenhuis is eigenlijk niet bedoeld voor mensen die 'uitbehandeld' zijn.

Verzorgingshuizen

Verzorgingshuizen bieden huisvesting met verzorging en begeleiding. In sommige verzorgingshuizen kunt u tijdelijk worden opgenomen als u niet langer thuis kunt blijven. Er zijn verzorgingshuizen die over een gespecialiseerde afdeling voor palliatieve zorg beschikken. Deze afdeling bestaat uit enkele kamers en een huiskamer en meestal is er logeergelegenheid voor naasten.

De zorg wordt gegeven door professioneel verzorgenden en vrijwilligers. De huisarts is verantwoordelijk voor de medische zorg en de opnameduur is afhankelijk van de indicatie. Wanneer een langdurige stervensfase te verwachten is of de verzorging erg intensief/technisch wordt, kan overplaatsing naar een verpleeghuis of hospice overwogen worden.

Verpleeghuizen

Verpleeghuizen bieden huisvesting met verzorging, behandeling en begeleiding wanneer u niet langer thuis kunt blijven.

Steeds meer verpleeghuizen beschikken over een specifieke afdeling voor palliatieve zorg. Zo'n afdeling bestaat uit een paar kamers met een huiskamer en een logeerkamer voor naasten. Verzorging en verpleging worden gegeven door professionele verpleegkundigen en verzorgenden. De verpleeghuisarts is verantwoordelijk voor de medische zorg. Andere hulpverleners – zoals een geestelijk verzorger, psycholoog, fysiotherapeut of maatschappelijk werker – kunnen op afroep worden ingezet. De opnameduur is afhankelijk van de indicatie.

Hospices

In hospices biedt een team van gespecialiseerde verpleegkundigen 24 uur zorg, aangevuld en ondersteund door vrijwilligers. De nadruk ligt op leven zoals thuis.

Hospices hebben meestal zo'n zes tot tien kamers beschikbaar. Familie en andere naasten kunnen blijven logeren. Een gespecialiseerde verpleeghuisarts of huisarts heeft de medische verantwoordelijkheid. Daarnaast kan een beroep worden gedaan op andere hulpverleners, zoals de psycholoog of de geestelijk verzorger.

Hospices kunnen zelfstandig zijn, maar ook gevestigd zijn bij een verzorgings- of verpleeghuis of hiermee nauw samenwerken.

Een hospice is geschikt voor mensen die niet meer thuis kunnen worden verzorgd. Patiënten kunnen ook tijdelijk worden opgenomen om de mantelzorgers enkele dagen of weken te ontlasten.

Bijna-thuis-huizen

Bijna-thuis-huizen zijn hospices die draaien op gespecialiseerde en opgeleide vrijwilligers. Zij worden in hun activiteiten ondersteund door professionals (thuiszorg, fysiotherapeut, huisarts, ed). Bijna-thuis-huizen zijn kleinschalig (drie tot vijf kamers) en hebben eveneens een logeergelegenheid voor de naasten.

Bijna-thuis-huizen zijn vooral geschikt voor mensen die niet langer thuis kunnen of willen zijn. Bijvoorbeeld wanneer er onvoldoende hulp is van familie en vrienden of wanneer deze mantelzorgers de zorg thuis (tijdelijk) niet meer aan kunnen.

Netwerk Palliatieve Zorg

In heel Nederland zijn er 66 Netwerken Palliatieve Zorg. Alle Netwerken Palliatieve Zorg zijn verenigd in Stichting Fibula. Een Netwerk Palliatieve Zorg is een samenwerkingsverband van zorgaanbieders in een bepaalde regio en heeft als doel de zorg voor mensen in de laatste levensfase zo goed mogelijk te organiseren. De netwerkcoördinator geeft u graag meer informatie over wat het Netwerk Palliatieve Zorg voor u kan betekenen.

Vrijwilligersorganisaties

De mensen die werkzaam zijn bij Vrijwilligers Palliatief Terminale Zorg (VPTZ) bieden hulp en begeleiding aan terminale patiënten en hun naasten. Zij kunnen thuis de zorg van de partner of familie overnemen of ondersteunen; bijvoorbeeld door 's nachts te waken of overdag bij

de zieke aanwezig te zijn. Deze vrijwilligers zijn speciaal opgeleid voor het geven van zorg en begeleiding aan terminale patiënten. De hulp van de VPTZ is over het algemeen op korte termijn te realiseren.

Thuiszorg

Thuiszorg biedt hulp of begeleiding bij de huishouding en/of de persoonlijke verzorging of verpleging bij iemand thuis. De zorg is erop gericht dat iemand zo lang mogelijk zelfstandig kan blijven wonen. Thuiszorg kan ook ingeschakeld worden voor psychosociale ondersteuning en begeleiding door een verpleegkundige of maatschappelijk werker.

Bij de grotere thuiszorgorganisaties kunnen verschillende hulpmiddel en verpleegartikelen worden geleend of gekocht.

44 Wat houdt nazorg voor nabestaanden eigenlijk in?

Het overlijden van een dierbare is een ingrijpende ervaring en de emoties rond het verlies kunnen heftig zijn. Om het verdriet en het verlies te verwerken en een plaats te kunnen geven, kan professionele ondersteuning een zinvolle optie zijn.

Veel uitvaartondernemers bieden nabestaanden steun en begeleiding na een overlijden. Deze nazorg wordt verleend door eigen nazorgadviseurs en biedt nabestaanden een helpende hand in een verwarrende tijd.

Ondersteuning door nazorgadviseurs

Naast emotionele ondersteuning besteden de nazorgadviseurs aandacht aan praktische zaken waar nabestaanden tegenaan lopen, zoals:

- de afwijzing of aanvaarding van de nalatenschap;
- het aanvragen van een verklaring van erfrecht;
- bankzaken;
- fiscale zaken;
- het invullen van diverse formulieren;
- het aanvragen van voorzieningen als thuiszorg of een maaltijdservice;
- het verstrekken van informatie aan nabestaanden;
- de administratie van de overledene.

Na de uitvaart

Wanneer de uitvaartonderneming een eigen nazorgadviseur heeft, neemt deze in de weken na de uitvaart contact op met de nabestaanden om indien gewenst een afspraak te maken. De nabestaande kan er ook voor kiezen om de vragen telefonisch te stellen aan de nazorgadviseur. Wanneer de uitvaartonderneming geen eigen nazorgadviseurs heeft, kunt ook contact opnemen met de Uitvaart Informatie Hulplijn.

Bij een sterfgeval kunt u 24 uur per dag, 7 dagen per week bellen met de Uitvaart Informatie Hulplijn, telefoonnummer 0800 - 4444 000. U wordt dan direct geholpen met het inschakelen van een uitvaartondernemer.

45 Ik denk dat ik hulp nodig heb bij het rouwen. Waar kan ik terecht?

Rouw is een reactie op een verlies. In het geval van een overlijden is rouw de reactie op het verlies van iemand die veel betekende in het leven van de nabestaande. De pijn van het gemis is de 'prijs' die men betaalt voor de band met de overledene.

Rouw hoort bij het leven. Iedereen maakt in het leven ingrijpende verliezen mee, niet alleen door de dood maar ook door het leven. Hoe lang een rouwproces duurt en op welke manier de rouw ervaren wordt, is voor ieder mens verschillend.

Rouwenden moeten hun leven opnieuw afstemmen, de geliefde persoon is immers voorgoed weg. Rouw is om die reden dan ook een proces van acceptatie en aanpassen. Het is niet alleen het loslaten van de dierbare persoon, maar ook het loslaten van gewoontes die je samen had, ook in sociaal opzicht.

Wanneer is hulp wenselijk?

Verreweg de meeste mensen verwerken het verlies op eigen kracht, samen met familie en vrienden. Het is heel normaal dat rouw tijd nodig heeft en dat dit langer duurt dan men zelf of de omgeving had verwacht.

Soms zijn er echter omstandigheden waardoor de rouw bemoeilijkt wordt. Er kunnen bijkomende problemen zijn waardoor de verwerking van het verlies extra moeilijk wordt, bijvoorbeeld door ziekte of ouderdom.

Hulp is wenselijk wanneer u, als rouwende, zelf vindt dat er hulp nodig is. Wanneer u het, ook na langere tijd, nog steeds moeilijk vindt om het leven op te pakken, bijvoorbeeld. Of wanneer er geen of weinig ondersteuning is vanuit uw omgeving of u uw omgeving niet kunt of wilt belasten met uw verdriet en emoties.

Er kan sprake zijn van chronische of uitgestelde rouw of van een ernstiger problematiek en psychische problemen die geactiveerd worden door het rouwproces. Bijvoorbeeld wanneer er sprake is van extreme schuldgevoelens, langdurige verbittering, verslavingsproblematiek, ernstige lichamelijke verwaarlozing, depressiviteit, langdurige intense wanhoop of gedachten over zelfdoding. Het spreekt vanzelf dat hulp dan zeer wenselijk is.

Waar kunt u terecht?

De Uitvaart Informatie Hulplijn kan u informatie en adressen geven van diverse instanties in Nederland die zich met verliesverwerking bezig houden. Hierbij kunt u onder andere denken aan speciale adressen voor:

- Bezoekdiensten door en voor weduwen en weduwnaars;
- Cursussen 'verlies en dan verder' voor ouderen;
- Kinderen die een of beide ouders hebben verloren;

- Kinderen die hun broer of zus hebben verloren;
- Lotgenotengroepen;
- Mensen die hun partner hebben verloren;
- Ouders van een vermoord kind;
- Nabestaanden na zelfdoding;
- Ouders die hun kind hebben verloren;

Adressenlijst

Voor meer informatie kunt u bellen of mailen met de Uitvaart Informatie Hulplijn. Wij zijn 24 uur per dag telefonisch te bereiken op 0800 - 4444 000, via www.uitvaartinformatiehulplijn.nl of per email: info@uitvaartinformatiehulplijn.nl

U kunt ook bellen met een van onze participanten. Zij hebben meegewerkt aan de totstand-koming van dit informatieboek. Op onze website vindt u uitgebreide informatie over de dienstverlening van onze participanten en een link naar hun website.

Ardanta

Postbus 346
7500 AH ENSCHEDE
053 - 488 11 22
ardanta.nl

CVU Uitvaartzorg

Bergweg 287
3037 EN ROTTERDAM
010 - 466 11 00
cvu.nl

Drukkerij Te Sligte - Olijdam

Marssteden 31
7547 TE ENSCHEDE
053 - 428 33 28
tesligteolijdam.nl

Bijnen Uitvaartzorg

Wolfskamerweg 12
5262 SJ VUGHT
073 - 656 23 79
bijnenuitvaartverzorging.nl

Dagblad van het Noorden

Postbus 60
9700 MC GRONINGEN
050 - 584 44 44
dvhn.nl

GUV Uitvaartverzorging

Postbus 41
7120 AA AALTEN
0900 - 700 70 00
guv.nl

Bogra Uitvaarkisten

Postbus 57
1600 AB ENKHUIZEN
0228 - 31 25 45
bogra.nl

De Persgroep Nederland

Kaapstander 24
6541 EX Nijmegen
088 - 013 99 99
persgroep.nl

Hagens Natuursteenbedrijf

Slachthuisakade 28
7602 CV ALMELO
0546 - 81 31 05
hagensnatuursteen.nl

Crematoria Twente

Usselerrietweg 40
7546 PE ENSCHEDE
053 - 475 60 60
crematoriatwente.nl

Declamo

Postbus 69
7500 AB ENSCHEDE
06 - 51 64 28 62
declamo.nl

Hellenique Reclame

Adviesbureau
Postbus 166
3880 AD PUTTEN
0341 - 35 28 80
hellenique.nl

Hesselmans & van Willegen
Poortmolenstraat 26
1333 MT ALMERE-BUITEN
036 - 529 05 75
hesselmans.nl

Leeuwarder Courant
Postbus 394
8901 BD LEEUWARDEN
058 - 284 56 55
lc.nl

**Marnix Beverloo Uitvaart-
verzorging**
Postbus 2069
7900 BB HOOGEVEEN
0528 - 44 55 66
marnixbeverloo.nl

Multiline Meldkamerdiensten
Wallerstraat 14b
2613 ZS DELFT
015 - 215 44 00

Notariaat Statenhaghe
Frederik Hendrikplein 14
2582 AT DEN HAAG
070 - 350 09 94
notariaat-statenhaghe.nl

Notaris mr. H. Huitsing
Postbus 5
9990 AA MIDDELSTUM
0595 - 55 28 66
notarishuitsing.nl

Post Mortem
Zilverstraat 8
2544 ER DEN HAAG
070 - 440 10 00
postmortem.nl

Sigmax
Capitool 13
7521 PL ENSCHEDE
053 - 480 31 00
sigmax.nl

**St. Begraafplaatsen en
Crematoria West-Brabant**
Tuinzigtlaan 11
4813 XH BREDA
076 - 521 94 53
zuulen.nl

Uitvaartverzekering Twenthe
Postbus 191
7500 AD ENSCHEDE
053 - 431 27 32
twenthe.nl

**Van der Stappen Uitvaart-
verzorging**
Postbus 85
5660 AB GELDROP
040 - 286 13 83
vdstappen.nl

**Voogsgerd Bloemen/
rouwarrangementen**
Kalandersstraat
ENSCHEDÉ
053 - 432 57 83
voogsgerd-bloemen.nl

Vredehof Uitvaartverzorging
Postbus 69
7500 AB ENSCHEDE
088 - 119 82 00
vredehof.nl

De Uitvaart Informatie Hulplijn is een initiatief van
de Stichting Centrum voor Uitvaartinformatie.

Uitvaart Informatie Hulplijn - Postbus 69 - 7500 AB Enschede